Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 447 ՇԱԲԱԹ 29 ՅՈՒՆԻՍ 1885 (Ն. Տ.) 11 ՅՈՒԼԻՍ 1885 28 ՌԱՄԱԶԱՆ 1302

40 ՓԱՐԱ.

ՊԱՅՄԱՆՔ

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ · երկու անգամի համար 2 ղուրուշ է, [illegible] անգամներու համար [illegible] կարելութիւն կըլլայ ։

Օրագրիս [illegible] կամ ոչ [illegible] ուղղել ։

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»
ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ. Ղալաթիա, Նորատունկեան խան.
իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէիւ՝

[illegible] غلطه‌ده نورادونکیان خاننده (آره‌ولك)
غزته‌سی اداره‌سنه

Les annonces sont reçues
à l'EASTERN AGENCY,
Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ	համար	Տարեկան	գանձեկան	ամբողջ	200
»	»	Վեցամսեայ	»	»	100
»	»	Եռամսեայ	»	»	50
Գաւառաց համար և տեղական թղթատարով տարեկան			»	»	240
Գաւառաց համար և տեղական թղթատարով վեցամսեայ			»	»	120
Օտար	երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք		56
»	»	Վեցամսեայ	»		28

Դուրս ղրկուած լրագրաց համբու ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է ։
Խմբագրութեան ղրկուած ․․․ նամակ կամ գրութիւններ չ'տրուիր ։

Ծանուցմունք կ'ընդունուին
ԻՍԴԸՐՆ ԷՃԷՆՍԻ
գործակալութեան ձեռամբ, Քարաքէօյ, Տէյիրմէն խան

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՈՒՐԲԱԹ, 28 ՅՈՒՆԻՍ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ
ԸՆՏՐԵԱԼՔ ԵՒ ԸՆՏՐՈՂ ԺՈՂՈՎՔ

Թաղային, երեսփոխանական և վարչական ընտրութիւններէ ետքը, թաղային, երեսփոխանական և վարչական հրաժարականներ բնական օրակարգ մը կը կազմեն ։ Երեսփոխաններ ընտրեցան. Քաղաքական Ժողովոյ անդամներ ընտրեցան. և ահա՛ իմացան ընթերցողք թէ Գում-Գաբուէ և Կէտիք-Փաշայի նորընտիր 17 Երեսփոխաններէն 12ն հրաժարած են, և 2 կամ 3ը տակաւին հաւանութիւն չեն յայտնած ։ Նաև նորընտիր Քաղաքական Ժողովոյ անդամներէն մաս մը հրաժարած է, կամ հրաժարելու խօսք կ'ընէ, և գոհ պէտք է լինել եթէ մեծամասնութիւն չկազմեն այս հրաժարեալ անդամք նոր Վարչութեան ։ Թաղեցիք նորէն պիտի հրաւիրուին ուրեմն նոր Երեսփոխաններ ընտրելու, և Երեսփոխանք նորէն պիտի հրաւիրուին նոր անդամներ ընտրելու Վարչութեան, եթէ յորդորներ և աղաչանքներ չզօրեն հրաժարելոց գէթ մէկ մասն ետ կեցնել հրաժարման որոշումէն ։

Այս վիճակ շատ ցաւալի է ։ Այս իրողութիւնք, թէև դժբախտաբար սովորական դարձած վերջերս, սովորականէն աւելի ծանր նշանակութիւն ունին ներկայ պարագայից մէջ ։ Ընտրութեամբք, վերընտրութեամբք և հրաժարմամբք ժամավաճառ կը լինին ժողովներն ու ժողովուրդն. և ձեւակերպութիւններն, և ո՛չ թէ իրական և օգտակար գործերը, կը լնուն և կը բաղկացնեն մեր ազգային կենաց մեծագոյն մասը ։ Կը ցաւինք որ ազգային վստահութեամբ պատուեալ անձինք կը հրաժարին, առ ոչինչ գրելով ընտրող մարմնոց արժանապատուութիւնն և ազգային վստահութեան նշանակութիւնն, և անտես առնելով ազգային պարտաւորութեանց տարրականն, որ է՝ մեր կարողութեանց չափով մասնակցիլ ազգային ծառայութեանց ։ Կը ցաւինք նաև որ ընտրող մարմինք կ'ընտրեն այնպիսի անձեր որք բազմիցս հռչակած են թէ չեն ուզեր վարել ազգային ո՛ և է պաշտօն ։ Ընտրեալք եթէ իրենց հրաժարմամբ կերպիւ իւրք կ'արհամարհեն ազգային պաշտօններն, ընտրողք քուէ տալով դժկամակողաց, կերպիւ իւրք արհամարհել կը կացուցանեն ազգային պաշտօններն ։

Այսպիսի ընթացք ո՛չ ընտրելոց պատիւ կը բերէ, ո՛չ ալ ընտրողաց ։

Հրաժարողներն ընդհանրապէս մէջ կը բերեն իրենց զբաղեալ վիճակ . այլ ցորչափ խօսքն երեսփոխանական պաշտաման վրայ է, յայտնի է թէ Ազգ. Ժողովը տարին 25—30 նիստէ աւելի չըներ, որք 2 կամ 3 ական ժամ կը տեւեն ։ Եթէ ամեն նիստերու ներկայ գտնուին, Երեսփոխանք ամբողջ տարւոյ մը մէջ հազիւ 60 ժամ կը կորսնցնեն, կամ ամիսն 5 ժամ ։ Ժամանակի զոհողութիւնն զգալի չէ ուրեմն ։ Բայց սովորաբար պատրուակ մ'է միայն երբ կ'առարկուին անձնական գործեր ։ Հրաժարողք կը կարծեն հրաժարելու առաւել իրական պատճառ մը ունենալ, երբ կը գանգատին թէ այն ժողովներ որոց յանդամակցութիւն կը կոչուին՝ «շատ անկեալ են» ։ Այս բացատրութիւն ազատօրէն կը գործածուի, նոյն իսկ հրապարակային մամլոյ մէջ, և անշուշտ ամեն ողջամիտ ազգային կը բողոքէ այդպիսի բացատրութեան մը և այդպիսի առարկութեան մը դէմ ։ Մեք գիտել կուտանք սակայն թէ, երբ արժանաւորք հրաժարին, ի հարկէ նուազ արժանաւորք պարտին բռնել նոցա տեղն ։ Եթէ անկեալ կը համարուի մեր Ազգային Ժողովոյ վիճակն, ասոր դարման ո՛չ թէ հրաժարումն է, որ փոփոխում չի կրնար բերել անկման վիճակին մէջ, այլ անդամակցութիւնն է, որ կրնայ ծառայել մաքրելու և բարձրացնելու այն մարմնոց բարոյական և պաշտօնական մակարդակը ։ Դիւրին է ժողովներէն հեռի կենալ, ազգային ծառայութեանց բնաւ չմասնակցիլ, և բարձրաձայն քննադատել ազգային գործոց ընթացքը ։ Բազումք այսպէս կ'ընեն. բայց եթէ արդարև Ազգին սէրն է որ իրենց կը ներշնչէ այդ քննադատութիւնները, ո՞չ ապաքէն պարտի զիրենք մղել՝ իրենց անձնական գործակցութեամբ դարմանելու գործոց այդ քննադատելի վիճակ ։

Գալով ընտրողաց. Մարդ կը հարցունէ իրօք թէ ի՛նչ բանի կը ծառայեն Ընտրողական Ժողով բառածներն.— Արդեօք երեսփոխանական ընտրութիւնները դիւրացնելո՞ւ թէ բոլորովին դժուարացնելու և ընտրութիւններն անել և ձախող վիճակի մէջ դնելու ։ Երբ Ընտրողական Ժողով մ'ընտրողաց կը ներկայացնէ ընտրելեաց ցուցակ մը, տեսակ մը առաջնորդութիւն կ'ընէ Ժողովրդեան, որոյ բոլոր պատասխանատուութիւն իւր վրայ է ։ Երբ ցուցակին մէջ կը դնէ անձեր որք ամենեւին մտադիր չեն ընդունել պաշտօն, որք ուրիշ անդամներ ալ ընտրուած բայց հրաժարած են, կամ հրաժարեցուցուած են շարունակեալ բացակայութեանց պատճառաւ, միթէ այդ Ընտրողական Ժողով պարտազանց և պախարակելի չէ՞ ժողովուրդը սխալեցնելուն և ընտրութիւնն ապարդիւն գործելուն համար ։ Պիտի առարկուի թէ ընտրողք ցուցակէն դուրս մնացած անձանց եւս քուէ տալու ազատ են ։ Բայց ամեն մարդ գիտէ թէ այս ազատութիւն մեր ընտրողաց արդի անտարբերութեան մէջ նշանակութիւն չունի ։ Ընտրողական Ժողովներու ցուցակներէն դուրս ցուցակներ յաջողցնելու համար բոլոր թաղեցիք պարտին գումարուիլ, ժողովներ կազմել երիտասարդաց առաջնորդութեամբ, յուզել և յուզուիլ,— բաներ որք մանաւանդ վերջին տարիներս Կ. Պոլսոյ ո՛չ մի կողմը տեսնուած են, և ո՛չ մի թաղ իւր Ընտրողական Ժողովոյ ցուցակէն տարբեր ցուցակաւ Երեսփոխան ընտրած է ։

Իրաւ է սակայն որ Ժողովրդեան մէջ ալ կան տեսակ մը մարդիկ, որք զարմանալի գիտումներ ունին, և իրենց անտարբերութեան կամ այլ մէկ մտահաճոյքին կը զոհեն Ազգին Ժամանակն և օգուտն ։ Կան ոմանք որ կը փափաքին մի անգամ Երեսփոխան ընտրուիլ, հոգ չէ եթէ հրաժարին անմիջապէս, կամ մէկ երկու նստի երթալէ յետոյ ։ Կան այլք որ յետ բազում թախանձանաց և պաղատանաց, կը զիջանին պաշտօն ընդունիլ կամ յետս կոչել հրաժարականնին— աղաչանք և պաղատանք որք մերթ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովոյ, մերթ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և մերթ ընտրողաց կողմէ կուգան ։ Ըստ մեզ, ազգային գործոց յոյժ վնասակար և յոռի ընթացք է՝ պաշտաման փափաք, յօժարութիւն կամ նիւթական միջոց չունեցողը, թէև լինի արժանաւոր, բռնի ստիպել ի պաշտօնավարութիւն ։ Ասկէ յառաջ կուգայ անպատասխանատուութեան զգացումն, որոյ ներքեւ կը պատսպարին ամեն տեսակ զեղծմունք ։

Ընտրող մարմնոց անհոգութեան կամ մարդահաճոյութեան ուրիշ վնասակար մէկ հետեւանքն այն է որ երեսփոխանական և վարչական Ժողովոց մէջ կան բազումք որ լոկ անուանական կամ պատուակալ պաշտօն մը կը վարեն ։ Հանրածանօթ իրողութիւն մ'է թէ վերջին Քաղաքական Ժողովը, թէև երկու տարիէ աւելի պաշտօնավարեց ազգասիրաբար, երբեք իւր ո՛չ մէկ նիստ կրցաւ կազմել ի ներկայութեան իւր տասն և չորս անդամոց ։ Նիստերուն ամենամեծ մասն հազիւ անդամոց կիսուն ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ, և շատ նիստեր կատարեցան կէսէն նուազ անդամոց մասնակցութեամբ ։ Եւ գիտենք թէ տակաւին Քաղաքական Ժողով մը ազգային բոլոր ժողովոց մէջ ամենէն աւելի կանոնաւորապէս նիստեր ընող է և ամենէն աւելի աշխատողն ։ Հապա ո՛րչափ Երեսփոխաններու պաշտօնավարութիւնն անուանական է լոկ ։ Որչա՛փ Երեսփոխաններ հոգ կը տանին միայն չորս անգամ շարունակաբար բացակայ չգտնուելու, և չորրորդ անգամուն ներկայութեան տոմարն ստորագրելու համար միայն կ'երեւին Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն մէջ ։ Այսպիսեաց միակ նպատակն է հռչակուիլ թէ Երեսփոխան են, Վարչութեան անդամ են, ազդեցիկ մարդ են, ևլն ։ Բայց եթէ ընտրող մարմինք հոգ տանին և ուշադրութիւն ընեն, չե՞ն կրնար միթէ գտնել համեստ այլ իրական արժանիքներ, որք ապօրէն փառասիրութիւններ չունին, և սակայն առաւել արժանապէս կրնան գրաւել այս թափուր աթոռներ ։

Շատ անխելք և անխիղճ մարդու խօսք է առարկել թէ, ըստ որում ազգային պաշտօնք առանց դրամական փոխարինութեան են, ամենեւին հոգ չէ եթէ ազգային պաշտօնի կոչուողներն անփոյթ գտնուին իրենց ստանձնած պարտականութեանց մէջ ։ Բայց ո՛չ միայն հացիւ կեցցէ մարդ ։ Միայն շահու համար չապրիր մարդ ։ Պատիւ, ընկերային ոգի, ազգային ոգի, զմարդ կը մղեն՝ ամեն երկրի և ամեն ազգի մէջ՝ ստանձնելու ձրի պաշտօններ ։ Բայց որովհետեւ ձրի են այդ պաշտօններ, արժանապատուութեան զգացում կրող ո՛չ մէկ անձ զանոնք կ'արհամարհէ, կամ անտես կ'ընէ այն պարտաւորութիւններ զորս իւր նմաններ յարգանքն ու վստահութիւնն յանձնած են իրեն ։

Որովհետեւ վերջերս կատարուած երեսփոխանական ընտրութիւնք պարտին նորոգուիլ, և որովհետեւ ուրիշ երեսփոխանական ընտրութիւններ ալ կան կատարելու, հարկ կը զգանք կրկնել թէ, պարտ է մասնաւոր կարեւորութիւն ընծայել Ընտրողական Ժողովոց պաշտաման. ապա թէ ոչ՝ այն թաղեր որ 3-400 ընտրող ունենալով հանդերձ 80 կամ 100ին մասնակցութեամբ ընտրութիւններ կը կատարեն, տեսնելով յաճախակի կրկնուող ընտրութեանց անյաջող ելքն, առաւել եւս անտարբերութեան մէջ պիտի թաղուին, և ընտրութիւնք 20—30 հոգւոյ մասնակցութեամբ պիտի կատարին, որ կը նշանակէ Ամիրայական ժամանակի սակաւապետութենէն յոռեգոյն սակաւապետութեան մը ձեռք թողուլ ազգային գործոց ընթացքն ։ Ո՛չ մէկն այն չարեաց զորս յիշեցինք այս տեսութեան մէջ, երեւակայական կամ վերացական է, այլ արդէն տեղի ունեցած իրողութիւններ են, մինչեւ իսկ այս մի քանի շաբաթներու մէջ ։ Այս օրերս էր նաև որ կարեւոր և բազմահայ թաղի մը մէջ, յետ երեք անգամ կրկնուած անյաջող ընտրութեան, այժմեան նորընտիր Երեսփոխանն ստացաւ՝ առաջին քուէարկութեան մէջ՝ 300է աւելի ընտրողաց միայն 15ին քուէն. և որովհետեւ համեմատականի մնացած էր, երկրորդ անգամուն իբր 50 քուէով Երեսփոխան հռչակեցաւ, որպէս զի իրմէ նուազ ընդունելի անձ մը, որուն հետ կը գտնուէր համեմատականի մէջ, չի կարենար արժանանալ նոյն պատւոյն ։ Գիտնալով թէ այսպէս 15–20 քուէներ կը բաւեն մեծ թաղերու մէջ Երեսփոխաններ ընտրելու, ո՛րչափ անդամներ տեսնուած են որ վարձկան գործակալներ սրճարանէ ի սրճարան և գինետունէ ի գինետուն շրջելով կը հաւաքեն այն քուէները, և իրաւ գերբանց կատակերգութիւն սահմանադրական գրութեան, օղւոյ և գինւոյ գաւաթներուն արդիւնքն, և ո՛չ թէ ազգային ինքնայօժար ընտրութեան արդիւնքը, կը ներկայացնեն, ընտրելոց յանձնառագրերով, Ընտրողական Ժողովոյ և Վարչութեան տեղեկագրերով, և այլ ամենայն ձեւակերպութեամբք, Պատկառելի Երեսփոխանութեան վաւերացման, որ չի թերանար ամեն նստի մէջ ժամեր զոհելու վերջին արարուածին ի հանդէս ածման ։ Այս զեղծմունք մեծ մասամբ կը վերջանան, եթէ Ընտրողական Ժողովք խղճի մտօք կատարեն իրենց պաշտօն ։

* * *

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՎԱՆՔԻՆ ԴԱՏԸ

Ցաւնապալից հետաքրքրութեամբ կը գիտուի Երուսաղեմի Վանուց մեծ դատին ելքն ։ Երուսաղեմատան բողոքագիրն որով վերաքննութիւն կը պահանջէ իրեն դէմ տրուած վճռագրոյն և դիտողագիրն յորում վերաքննութեան փաստերը մէջ կը բերէ, մատուցուեցան Դատական Նախարարութեան, և անտի յղեցան Շէյխ-իւլ-Իսլամի Դրան ։ Այս գրութեանց հետ կցուած են Երուսաղեմի կառավարութեան Շէրիի Բարձրագոյն Ժողովէն տրուած տեղեկագիր մը, որ կը հաստատէ թէ վէճի ներքեւ գտնուած ընդարձակ վայրն Երուսաղեմի Վանուց օրինաւոր սեփականութիւն է, և որ կը հերքէ Կարկուր էֆէնտի դատը, նշաւակելով նորա խարդախութիւններն (հիլէ) և մեքենայութիւններն ([illegible]), ինչպէս նաև ուրիշ ապացուցական թուղթեր ։

Այս ընդարձակ գետին որ Երուսաղեմի հիւսիսային կողմը կը գտնուի, 27 տարի առաջ իրենց տեարց կողմէ աճուրդի հանուելով, 2 ամիս աճուրդի մէջ մնալէ յետոյ գնուած էր Երուսաղեմի վախճանեալ Տ. Յովհաննէս Պատրիարքին կողմէ, ի գին 75,000 ղրուշի ։ Բայց այսօր մինչև 100,000 ոսկւոյ արժէք ունի. զի Ռուսք նոյն տեղւոյ կից շինած են իրենց մեծ և գեղեցիկ վանք, որոյ շուրջ Եւրոպացիք շինութիւններ կը կառուցանեն միշտ, և կը հաստատուին հետզհետէ ։ Մանաւանդ եւրոպայի հարուստ հրեաներ հոն գաղթականութիւն կը կազմեն, և եւրոպական ոճով տուներ կը շինեն, որով քառորդ դար առաջուան այս հասարակ և գրեթէ անարժէք արտեր այսօր անհամեմատապէս մեծ արժէք մը ստացած են ։

Յիշեալ արտերու տեարք իրենց հող աճուրդի դնելով վաճառել խնդրած էին կառավարութենէն, Կարկուր էֆէնտիի ինչ ինչ մեքենայութեանց վրայ, որ, ինչպէս պատմեցինք մեր վերջին յօդուածով, հէօճճէթ մը Սիճիլէն գիտմամբ սխալ ընդօրինակել տալով, յայտ ընդարձակ գետին մը գրչի հարուածով մը իրեն վերագրել ուզած էր ։ Իմացուած էր այս խարդախութիւն, կառավարութիւնը պատժած էր Կարկուր էֆէնտիի յանդգնութիւնն, և ջնջել տուած էր Սիճիլին մէջ ընդօրինակուած խեղաթիւրեալ հէօճճէթը ։ Միակ հէօճճէթը զոր առ այժմ ի ձեռին ունի Կարկուր էֆէնտի, կրցած էր պահուիլ, առարկելով թէ կորսուած էր ։ Կարկուր էֆէնտի արդարեւ երկու կտոր հողեր գնած էր, բայց անոնք տարբեր կալուածատեարց էին և տարբեր դիրք մ'ունէին ։ Կարկուր էֆէնտի փորձած էր Երուսաղեմի Վանքին ձեռքը գտնուած ընդարձակագոյն գետինը շփոթել իւր արդեամբ գնածներուն հետ, և այն ատեն չէր յաջողած ։ Ժամանակ մը յետոյ բողոք բարձաւ ։ Այս տեղի կ'ունենար երբ վախճանած էր հոգելոյս Յովհաննէս Պատրիարք, և երբ տակաւին չէր հաստատուած Եսայի Պատրիարք ։ Կառավարական հրամանաւ այն ատեն չէր նայուած Կարկուր էֆէնտիի դատին, ցհաստատումն նոր Պատրիարքին. և յետոյ, Կարկուր էֆէնտի պնդելով, Բ. Դռնէն եկած հրամանագիր մը վերջ տուած էր դատին ։

Այս անգամ Կարկուր էֆէնտիի յանդգնութիւնն առաւել յաջողած է ։ Այս ճարպիկ փաստաբան նախ դիմած է Ֆէթվախանէն՝ վճռել տալու թէ [illegible] գնուած վայրի մը վրայ [illegible] կրնա՞յ վաւերական լինել ։ Այս հարցման բնականապէս ժխտական պատասխան տրուելով, Թէզքիրէաթը Շէրիէի Ժողովէն խնդրած է թէ ո՛ր դատարան ձեռնհաս է վճռել զ'իւր դատ, և այսպէս դիմած է Գաղասկէրի Դատարանն ։

Երուսաղեմատան Դիտողագիրը 13 փաստեր մէջ կը բերէ Գաղասկէրի դատարանին Երուսաղեմի Վանքին դէմ տուած վճիռը բեկանելու ։ Անոնց մի քանին հետաքրքրաշարժ կարեւորութիւն մ'ունին ։ Կ'երեւի թէ Գաղասկէրի դատարանն ո՛չ ի բացակայութեան վճռեր է ընդդէմ Վանքին, ո՛չ ալ ի ներկայութեան ։ Պատրիարքարանի դիւանադպիր Խաչատուրեան Կարապետ էֆէնտի Երուսաղեմի Պատրիարքին կողմէ [illegible] ներկայացած էր Դատարանին՝ յայտնելու թէ դատին վերաբերեալ թուղթերն յԵրուսաղէմ են և խնդրելու որ պայմանաժամ տրուի ։ Կարապետ էֆէնտի կը ներկայանայ և կը կատարէ զայս պաշտօն, և դուրս կ'ելնէ ։ Բայց անոր մեկնելէն յետոյ, դատախազ կողմը Կարապետ էֆէնտի անուն անձ մը ներս մտցնելով, անոր բերանը կը դնէ իւր դատին նպաստաւոր ինչ ինչ յայտարարութիւններ, որոց վրայ հիմնեալ է Գաղասքէրին վճռագիրը ։ Խաչատուրեան Կարապետ էֆէնտիին Կարկուր էֆ. վերագրել կուտայ ուրեմն խօսքեր զորս նա չէր արտասանած բնաւ ։ Երուսաղեմատունը բնականապէս կը բողոքէ այս ապօրինութեան դէմ ։ Կ'ըսէ թէ Խաչատուրեան Կարապետ էֆէնտի ձե-

---

—= 92 =—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺՈՒԼ ՎԷՐՆ

ԿՐԱՆԹ ՆԱՒԱՊԵՏԻՆ ՈՐԴԻՔՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Սակայն ուղեւորք, մեծապէս հետաքրքրեալ դեռատի վայրենւոյն պատասխաններէն, քիչ քիչ նստած էին անոր շուրջն և խօսքերը մտիկ կ'ընէին ։ Արդէն արեւը կը խոնարհէր մեծամեծ ծառոց ետեւէն ։ Որովհետեւ տեղը դադարի յարմար կ'երեւէր, և հարկ չկար գիշերէն առաջ քանի մը մղոն աւելի երթալու, Կլէնարվան հրաման ըրաւ իջեւան պատրաստել անդ ։ Էյրթըն արձակեց եզները Միւլրատիի և Ուիլսընի օգնութեամբ, և [illegible] անցունելով թող տուաւ որ ուզածնուն պէս արածին ։ Վրանը կանգնեցաւ ։ Օլպինէթ պատրաստեց ճաշը ։ Թոլինէ յանձն առաւ մասնակցիլ ճաշին, յետ քիչ մը դժկամակութիւն ցուցնելու, թէեւ նօթի էր ։ Ուստի սեղան նստան, երկու տղայք քովէ քով ։ Ռոպերթ լաւագոյն պատառները կ'ընտրէր իւր նոր ընկերին համար, և Թոլինէ՝ վեհերոտ բայց շնորհալի քաղաքավարութեամբ կ'ընդունէր ։

Խօսակցութիւնը չէր թուլնար սակայն ։ Ամեն ոք կը համակրէր տղուն եւ կը հարցնէր զայն ։ Կ'ուզէին իմանալ անոր պատմութիւնն, որ յոյժ պարզ էր ։ Անցեալը նոյն այն խեղճ բնիկներուն անցեալն էր, զորս ի տղայ տիոց կը յանձնեն ի խնամս բարեգործական ընկերութեանց մօտակայ գաղթականաց ։ Աւստրալիացիք քաղցրաբարոյ են. Նոր-Զելանտացւոց եւ դուցէ հիւսիսային Աւստրալիոյ քանի մը ցեղերուն վայրագ ատելութիւնը չունին իրենց երկիրը գրաւողներուն դէմ ։ Կը յաճախեն յԱտելայիտ, Սիտնէյ, Մէլպուրն եւ այլ մեծ քաղաքներն, եւ քիչ շատ նախնական կերպարանօք կը պտըտին անոնց մէջ ։ Իրենց մանր մունր ձեռակերտները, որսական գործիներ, զէնք եւ այլն, կը բերեն կը վաճառեն, եւ ցեղապետներէն ոմանք, անշուշտ խնայութեան համար, իրենց որդիքն Անգլիացւոց վարժարանները կը ղրկեն ։

Այսպէս ըրած էին եւ Թոլինէի ծնողքը, ճշմարիտ վայրենիներ Լաքլանի, որ ընդարձակ երկիր մ'է Մըրրէի միւս կողմը ։

Հինգ տարիէ ի վեր Մէլպուրնի մէջ կեցած էր տղան՝ առանց իւրեններէն մին տեսնելու. սակայն ընտանեկան անկորնչելի յիշատակը կենդանի էր միշտ սրտին մէջ, եւ տեսնելու համար իւր ցեղն՝ որ ցրուած էր թերեւս, իւր ընտանիքն՝ որ ջարդուած էր թերեւս, անապատին տաժանելի ուղեւորութիւնն ընելու ձեռնարկած էր ։

—Ծնողքդ համբուրելէ յետոյ Մէլպո՞ւրն պիտի վերադառնաս, տղա՛ս, հարցուց Կլէնարվան ։

—Այո՛, տիկին, պատասխանեց Թոլինէ՝ մանկամարդուհւոյն նայելով անկեղծ խանդաղատանօք ։

—Աշխարհին մէջ ի՞նչ ընել կ'ուզես ։

—Կ'ուզեմ կորզել եղբայրներս ի թշուառութենէ եւ ի տգիտութենէ ։ Կրթել զանոնք եւ յաստուածպաշտութիւն բերել ։ Վերջապէս քարոզիչ լինիլ կ'ուզեմ ։

Այս խօսքեր, զորս ութ տարեկան տղայ մը կ'արտասանէր եռանդով, կրնային թեթեւամիտ եւ ծաղրասէր մարդոց ծիծաղը շարժել. բայց հասկցուեցան եւ յարգուեցան մեր լրջամիտ Սկովտացիներէն ։ Սքանչացան այդ դեռահասակ աշակերտին բարեպաշտական քաջութեան վրայ, որ արդէն պատրաստ էր ի մարտ ։ Բականէլի սիրտը խորապէս շարժեցաւ, եւ ճշմարիտ համակրութիւն մ'զգաց փոքրիկ բնիկին վրայ ։

Պէ՞տք է ըսել ։ Մինչեւ ցարդ այդ եւրոպազգեստ վայրենի հաճոյ չէր լիներ իրեն ։ Ինք Աւստրալիա եկած էր՝ ոչ թէ եւրոպական լօտիկ (սէդրի) հագած, այլ պարզ մարմնանկարով զգեստաւորուած Աւստրալիացիներ միայն տեսնելու ։ Տղուն պատշաճ հագուստը կը զարտուղեցնէր իւր գաղափարները ։ Բայց երբոր Թոլինէ այնպէս եռանդով խօսեցաւ, Բականէլի գաղափարը փոխուեցաւ ։ Իսկ այս խօսակցութեան աւարտէն յետոյ, բարի գիտնականը լաւագոյն բարեկամն եղաւ փոքրիկ Աւստրալիացւոյն ։

Արդարեւ, Թոլինէ, պատասխանելով տիկին Հէլենայի հարցման, յայտնեց թէ իւր ուսմունքը կ'առնէր Մէլպուրնի ուսուցչական վարժարանին մէջ, որոյ տնօրէնն էր վերապատուելի Պ. Բաքսթըն ։

—Ի՞նչ կ'ուսնին այդ վարժարանի մէջ, հարցուց տիկին Կլէնարվան ։

—Ս. Գիրք, չափաբերութիւն, աշխարհագրութիւն . . .

—Ա՜, աշխարհագրութի՜ւն, գոչեց Բականէլ, իւր զգայուն կողմէն շօշափուելով ։

—Այո՛, տէր, ըսաւ Թոլինէ. մինչեւ իսկ աշխարհագրութեան առաջին մրցանակ ստացած եմ յունուարի պարապուրդէն առաջ ։

—Աշխարհագրութեան մրցանա՞կ ալ ստացած ես, տղա՛ս ։

—Ահաւասիկ, տէ՛ր, ըսաւ Թոլինէ գիրք մը հանելով գրպանէն ։

Երեսուն-երկուքածալ Ս. Գիրք մ'էր, լաւ կազմուած ։ Առաջին երեսին ետին սա յիշատակութիւնը կը տեսնուէր. Ուսուցչական վարժարան Մէլպուրնի. առաջին մրցանակ աշխարհագրութեան, Թոլինէ Լաքլանցի ։

Բականէլ ոչ եւս կրցաւ զսպել ։ Աշխարհագրութեան մէջ առաջին մրցանակ ստացող Աւստրալիացի մը տեսնել, սքանչելի էր իրեն համար. ուստի գրկեց տղան եւ համբուրեց անոր երկու այտերն, իբր թէ նոյն ինքն վերապատուելի Բաքսթըն կը համբուրէր յաւուր մրցանակաբաշխութեան ։ Սակայն Բականէլ պարտ էր գիտնալ թէ այս բան հազուադէպ չէր Աւստրալիոյ վարժարանաց մէջ ։ Վայրենի տղայք յոյժ ընդունակ են աշխարհագրական գիտութեան. յօժարաբար կ'ուսանին զայն, իսկ հաշուական ուսմանց միտում չունին շատ ։

Թոլինէ բան մը չէր հասկցած գիտնականին գգուանքէն ։ Տիկին Հէլէնա պարտաւորեցաւ հասկցնել նմա թէ Բականէլ հռչակաւոր աշխարհագիր մ'էր, եւ ի հարկին՝ նշանաւոր դասատու ։

—Աշխարհագրութեան դասատո՞ւ, պատասխանեց Թոլինէ, կ'աղաչեմ, տէր, հարցուցէք զիս ։

—Հարցունե՛մ քեզ, ըսաւ Բականէլ, ամենայն սիրով . ես արդէն կը մտաբերէի հարցունել քեզ, առանց քու խնդրելուդ, վասն զի կ'ուզեմ տեսնել թէ ի՛նչպէս կ'ուսուցնեն աշխարհագրութիւնը Մէլպուրնի ուսուցչական վարժարանին մէջ ։

—Եւ եթէ Թոլինէ ձեզնէ աւելի քա՞ջ ելնէ՝ աշխարհագրութեան մէջ, Բականէ՛լ, ըսաւ Մաք Նապս ։

—Օ՜ն անդր, գոչեց աշխարհագիրը, Ֆրանսայի աշխարհագրական ընկերութեան քարտուղարէն աւելի հմտութի՜ւն ունենալ աշխարհագրութեան ։

Յետոյ, ակնոցը քթին վրայ պնդելով, իւր բարձր հասակը տնկելով, եւ լուրջ դէմք մ'առնելով, ինչպէս որ կը վայլէր վարժապետի մը, սկսաւ զիւր հարցաքննութիւն ։

—Աշակե՛րտ Թոլինէ, ոտքի վրայ ել, ըսաւ ։

Թոլինէ, որ կանգնած էր, չէր կրնար աւելի կանգնիլ. ուստի համեստ դիրքով մ'աշխարհագրին հարցմանց սպասեց ։

—Աշակե՛րտ Թոլինէ, ըսաւ Բականէլ, ո՞յք են աշխարհի հինգ մասերն ։

—Ովկէանիա, Ասիա, Ափրիկէ, Ամերիկա եւ Եւրոպա, պատասխանեց Թոլինէ ։

—Լաւ ։ Խօսինք նախ Ովկէանիոյ վրայ, որովհետեւ հոն ենք այս պահուս . ո՞յք են անոր գլխաւոր բաժանմունքն ։

—Գլխաւոր բաժանմունքն են Պոլինէզիա, Մալէզիա, Միքրոնէզիա և Մեգալէզիա ։ Գլխաւոր կղզիներն են Աւստրալիա, որ Անգլիացւոց սեփականութիւնն է, Նոր-Զելանտա, որ Անգլիացւոց սեփականութիւնն է, Թասմանիա, որ Անգլիացւոց սեփականութիւնն է, Չաթամ, Աւքլանտ, Մաքուարիա, Քերմատէք, Մաքին, Մարաքի և այլն, որք նոյնպէս Անգլիացւոց սեփականութիւնն են ։

—Լաւ, պատասխանեց Բականէլ, բայց Նոր-Կալէտոնիա, Սանտուիչք, Մանտանայք, Բոմոթուք ։

—Մեծին Բրիտանիոյ հովանաւորութեան տակ կղզիներ են ։

—Ի՞նչ, Մեծին Բրիտանիոյ հովանաւորութեան տա՞կ, գոչեց Բականէլ, բայց կը թուի ինձ թէ, Ֆրանսա, ընդհակառակն...

—Ֆրանսա՛, ըսաւ տղեկը զարմացեալ դէմքով ։

—Այդպէ՞ս կ'ուսուցանեն ձեզ Մէլպուրնի ուսուցչական վարժարանին մէջ ։

—Այո՛, տէր վարժապետ, միթէ լաւ չէ՞ ։

—Այո՛, այո՛, կատարելապէս լաւ, պատասխանեց Բականէլ ։ Ողջոյն Ովկէանիա Անգլիացւո՛ց է ։ Հասկցուեցաւ ։ Շարունակենք ։

Բականէլ կէս դժգոհ եւ կէս զարմացած դէմք մ'ունէր, որ ուրախութիւն կը պատճառէր հազարապետին ։

Հարցաքննութիւնը շարունակեց ։

—Անցնինք յԱսիա, ըսաւ աշխարհագիրն ։

(Շարունակելի)

ժէյն մուհուրէ չէր, և նորա սահմանաւոր փոխանորդութեանն դուրս վերագրուած ամեն յայտարարութիւնները մերժելով, ի հիմանց կը քակէ Կարկուր էֆէնտիի դատին արդէն խախուտ, թէև յոյժ զարդարուն շէնքը ։ Բայց Երուսաղեմատունը Գաղաքէրի վճռագրոյն մէջ Շէրիաթի օրինաց և դատավարութեան կանոնաց հակառակ և իրարու հակասական շատ մը կէտեր ալ կը ցուցնէ, զորս չենք կրնար մի առ մի յիշատակել աստ, և միանգամայն իւր Հէօճէթով և Երուսաղէմի Մէճլիսի Թէյլիրին մազպաթայով ապացուցանելով թէ վէճի նիւթն գտնուած վայրը Վանքին օրինաւոր սեփականութիւնն է, կը խնդրէ վճռագրոյն բեկումն և նոր դատաստան ։ Երուսաղեմատունը կը պատրաստէ հրատարակել այս մեծ դատի վերաբերող բոլոր պաշտօնագրերը ։

Կը լսենք թէ երկու հայ փաստաբաններ այս խնդրոյ մէջ կանոնաւորապէս կ'աջակցին Կարկուր էֆէնտիին, և անոնցմէ արդէն մին իբրև Խաչատուրեան Կարապետ դատարանին ներկայանալու անլուր յանդգնութիւնն ունեցած է։ Քանի որ սխալած դատն յառաջ տարուի, բոլոր այս չհաստատուած թիւնք և անոնց հեղինակներն յականէ յանուանէ պիտի ծանուցուին ի շինութիւն մտաց հետաքրքիր հասարակութեան ։ Իսկ Թէրճիւմանը Հագիգաթի և Միւպէշիրի մէջ Կարկուր էֆէնտիի «Դատական խարդախութեանց, մեքենայութեանց և նենգութեանց» վրայ շարունակաբար հրատարակուող յօդուածոց նայելով, այն չհաստատուած թիւնք որոց դէմ կը բողոքէն Երուսաղեմատան փաստաբանք՝ Կարկուր էֆէնտիի մասին նորութիւններ եղած չպիտի լինին բնաւ ։ Գալով իւր հայ աշակերտաց, յուսալի և մաղթելի է որ չուշանար անոնց արժանաւոր վարձատրութիւնն այն մեծ ծառայութեան համար, զոր ամեն տեսակ բարոյական և անձնական զոհողութեամբք փութացած են մատուցանել Ճէպրայիլ Կարկուր էֆէնտիին, այնպիսի դատի մը մէջ որոյ անիրաւութիւնն արդէն լիովին ապացուցուած կ'երեւի։

«Արեւելք» չպիտի հրատարակուի այս երկուշաբթի, Վարդավառի տօնին պատճառաւ ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Քաղաքական ժողովոյ Նորընտիր 12 անդամոց պաշտօնագրեր ուղղելով այսօր, շնորհաւորեց Ազգ. Ժողովէն իրենց յանձնուած պաշտօնն և խնդրեց որ յառաջիկայ հինգշաբթի օր Պատրիարքարան գտնուին իրենց պաշտօնին ձեռնարկելու համար ։

Ն. Սրբազնութիւնն հարկադրուեր է Քաղ. Ժողովոյ անդամներն հինգշաբթի օրուան համար հրաւիրել, վասն զի երկուշաբթի, երեքշաբթի և չորեքշաբթի օրերը Պայրամի տօնի առթիւ շնորհաւորական այցելութիւններ պիտի տայ Նախարարաց ։

Գաղատիոյ կուսակալութեան ներքև գտնուող Նալլը-Խանի հրկիզեալ ազգայինք հեռագրաւ խնդրած լինելով Ամեն. Ս. Պատրիարքէն որ իրենց թշուառ վիճակին դարման մը լինի, վասն զի գրեթէ մերկ և անօթի են, Ն. Սրբազնութիւնն հեռագրաւ պատասխանեց տեղւոյն Թաղ. Խորհրդոյն թէ հրկիզելոց վիճակը կայս. կառավարութեան գթութեանը ներկայած է Թագրիրով և յոյս մեծ ունի որ բարեխնամ կառավարութիւնն հարկ եղած միջոցներն ի գործ պիտի դնէ հրկիզելոց անմիջական դարման հասցնելու համար ։

Տրապիզոնի նորընտիր առաջնորդ Գեր. Գարեգին վարդ. Սրուանձտեանց թէպէտ պատրաստուած էր երկուշաբթի օրը մեկնիլ յիւր պաշտօնատեղին, սակայն վերջին պահուն կիմանանք թէ իւր ուղեւորութիւնն յետաձգած է յառաջիկայ հինգշաբթին ։

Ն. Գերապատուութիւնք վաղը Պատարագ պիտի մատուցանէ Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցին և իւր հրաժեշտի ողջոյնը պիտի տայ ։

Ծիպալիի հրկիզելոց նպաստամատոյց Ցանձնաժողովն՝ որ կազմեալ է ընդ. բարձր Նախագահութեամբ Օ. գուստ. Սուլթանին, 1000 դահեկանի արժողութեամբ նուիրատուութիւն դրկած լինելով ի Պատրիարքարան, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն այս մասին հարկ եղածը տնօրինեց ։

Ճէպրայիլ Կարկուր էֆէնտի լուր տարածած է թէ կոմս Քամմինտօ իրեն նամակ մ'ուղղելով 40,000 ոսկի կ'առաջարկէ ընդարձակ գետնին համար զոր ինք կը պահանջէ Երուսաղեմայ Վանքէն, և որուն իբր թէ իւր սեփականութիւն լինելն արդէն հաստատուեր է Գաղաքէրի վճռով ։ Կարկուր էֆէնտի կը յարէ թէ ինք 70,000 ոսկի կը պահանջէ, և տակաւին համաձայնութիւն չէ գոյացուցած մեծահարուստ Հրէին հետ։

Մեզ կը թուի սակայն թէ շատ ի դէպ էյիշեցնել Սուրիացի փաստաբանին զայն հռչակաւոր առած որ կ'ըսէ թէ «Արջը չսպաննած մորթն ի վաճառ հանել խոհեմութեան գործ չէ»։

Դիմաքսեան Գեր. Հմայեակ եպիսկոպոսի ի Պանտրմա և ի Պիլէճիք ունեցած քննչութեան պաշտօնին վերաբերեալ հրամանագիրը Բ. Դրնէն ի Պատրիարքարան հասած լինելով, Հմայեակ եպիսկոպոս այս իրիկուն կամ երկուշաբթի ի Պանտրմա կ'ուղեւորի ։

Եկեղեցական ակմբոց մէջ բաւական գայթակղութիւն պատճառած կը թուի սա իրողութիւն թէ, Կրօնական ժողովոյ վաւերացմամբ հրատարակեալ կրօնագիտական դասագրքի մը մէջ շատ մը կարեւոր սխալներ մուտ գտած են ։ Կրօն. Ժողովոյ արժանապատիւ անդամն որուն յանձնուեր է քննել զայս գիրք, գործնական մտաց տէր գոլով, այս աստուածաբանական աշխատութեան մէջ երկրային նիւթերն անտես չէ ըրեր, և այս վերջնոյ նախապատուութիւն իսկ տալով, չատացեր է դասագրքին հեղինակէն 25 մէճիտիյէ առնուլ, և գիրքը ներկայացուցեր է Կրօն. Ժողովոյ վաւերացման, որ տեղի ունեցած առեւտրոյն ամենևին անտեղեակ, փութացեր է շնորհել իւր հաւանութիւն։

Զգիտենք թէ Կրօն. Ժողովն ինչ տնօրինութիւն ըրած է առ ի բուժումն գայթակղեալ մտաց և յօրինակ այլոց եկեղեցականաց, որք ապագայի մէջ նմանօրինակ դասագրքեր քննելու կըրնան կոչուիլ ։

Գեր. Ղեւոնդ եպիսկոպոս Շիշմանեան Կիւրինէն գիր մ'ուղղելով ի Պատրիարքարան ի պատասխանի վարչութեան մէկ պաշտօնագրոյն որ կը հրաւիրէր զինք ի Պոլիս, զանազան պատճառներ կը ցուցնէ իւր ուղեւորութեան յապաղումն արդարացնելու համար։ Ս. Պատրիարք Հայրը սոյն գիրք Խառն ժողովոյ յղեց ։

Գասր-Դիւզի Արամեան Երկսեռ վարժարանաց տեսչութեան պաշտօնին կոչուած է Տաղաւարեան Նազարէթ էֆէնտի ։

Տաղաւարեան էֆէնտի՝ որ Փրանսայի երկրագործական բարձրագոյն վարժարանաց մէջ առած է իւր ուսումն և երկար ժամանակէ հետէ ծանօթ է ազգիս բանասիրաց իւր հրատարակութեամբք, անտարակոյս մեծապէս օգտակար պիտի լինի իւր այժմեան պաշտօնին մէջ ։ Տարակոյս չունինք թէ Արամեան վարժարանի հոգաբարձութեան սոյն ընտրութիւնք գոհութիւն պիտի պատճառէ ամեն կրթասէր ազգայնոց ։

Ցորչափ կը մօտենան Ազգ. Հայուհեաց Ընկերութեան Դաշտային հանդէսի օրերն, այնքան փայլուն յաջողութեան մը յոյսերը կը զօրանան ։ Կարգադիր Մասնախմբին հրաւէրներն ամենուրեք ջերմագին համակրութիւն կը գտնեն ։ Դեսպաններն, առանձնապէս հրաւիրուելով, խոստացած են ներկայ գտնուիլ հանդերձ ընտանեօք, նմանապէս և մայրաքաղաքիս դեսպանատանց քարտուղարները, թարգմաններն կցորդներն ։ Այս առթիւ, պարտէզին մէջ յատուկ վրան մը պատրաստուած է պաշտօնական անձանց համար ։

ՄԱՍԻՍ շաբաթաթերթի այս աւուր թիւը կը պարունակէ, 1. Բանասիրական. Օրագիր և լրագրութիւն (Մ. Ն. Նորիկեան) ; — 2. Ընկ. Խնդիրներ. Դրամագլուխ եւ Աշխատութիւն (Եանքին) ։ — 3. Պատմական. Ազգային Նշխարները (Գ. Վ. Սրուանձտեանց). — 4. Նորավէպ. Կրտսեր Քոյրը (Ֆիլիէն Պէր տը Թիւրիք) Թարգմ. — 5. Արհեստական. Ազատութեան արձանն (Տ. Հէքիմեան Սիւնի) ։ — 6. Քաղուած չաբաթական լրոց — 7. Սիմոնէ եւ Մարի ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռամազանը՝ Թունուզի, Աֆրիկեան Տրիպոլսոյ, Աղէքսանդրիոյ, Զմիւռնիոյ և ուրիշ քանի մը գաւառաց մէջ շաբաթ օրէն սկսած լինելով, կ'ըսէ այս աւուր Թարիք, շատ հաւանական է որ յառաջիկայ երկուշաբթի օր կատարուի Պայրամի տօնն այդ գաւառաց մէջ. իսկ Թէրճիւմանը Հագիգաթ կ'ըսէ թէ որովհետեւ հաւանական է որ յառաջիկայ ամսոյ մահիկն երկուշաբթի գիշեր տեսանելի լինի, Շէյխ-Իւլ-Իսլամի հրամանաւ բատ սովորութեան յատուկ պաշտօնեաններ ընտրուած են նոյն գիշեր նոր մահիկի երեւումն ստուգելու համար ։

Հելլենական կառավարութիւնը Ս. Փրկչի Խաչի պատուանշանը շնորհեց Գօնսթանտինուբոլիս յունական թերթի երկու տնօրէններուն ։

Հինգերրորդ բանակի Նախորդ հրամանատար Հիւսէին Ֆէյզի փաշա՝ զինուորական քննիչ Ցանձնաժողովոյ անդամ անուանեցաւ ։

Ելմտական նախարարութիւնն հրահանգ զրկեց գաւառական բոլոր կուսակալութեանց թէ այսուհետեւ երբեք զլուշի թղթադրոշմ պիտի փակցուի այն պատճէններու վրայ, որք օ'ր և է անհատի խնդրանօք կենդրոնականին կառավարական պաշտօնատանց արձանագրութիւններէն ։

Ինչպէս գիտեն ընթերցողք, ոստիկանաց ուսընդանուզ կրած ժապաւէնները քանի մը շաբաթ առաջ վերցուած էին ։ Կ'ըսուի թէ անոնց հագուստներն ևս պիտի փոխուին ։ Ոստիկանաց համազգեստները չուխայէ պիտի շինուին եւ պիտի կրեն ուսերու վրայ կապոյտ նշան մը ։ Իսկ տասնապետաց եւ ժանտարմայից համազգեստներն [illegible] պիտի շինուին ։

Անգլիական դեսպան Սըր Հուայթ՝ նախընթաց գիշեր իւր ամուսնոյն հետ Պոլիս անցնելով, քանի մը մզկիթներն այցելեց և Շահզատէ-Պաշըի կողմերը շրջագայեցաւ. նոյն գիշեր քանի մը դեսպանուհիներ ևս Պէօյիւքտէրէէն յատուկ շոգենաւով Սիրքէճի ելնելով Գատր կէճէսի առթիւ պտտեցան Պոլսոյ կողմն եւ հանդիսատես եղան լուսավառութեանց ։

Կրթական Նախկին Նախարար Միւնիֆ փաշայի հիւանդութիւնը բարւոքիլ սկսած է ; Ն. Վսեմութիւնը կը տառապի չաքարախտէ ։

Անգլիական դեսպանատան առաջին Թարգման Սըր Ալֆրէտ Սանտիսըն տիկնոջն հետ մայրաքաղաքէս կը մեկնի այսօր արձակուրդով, Քարլսպատի ջերմուկներն երթալու համար ։

Մասնաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Պ. Թարէն՝ Իրբեմն խորհրդական արտաքին գործոց Նախարարութեան ի Կ. Պոլիս, մեռեր է այս օրերս ։

Փրանսական Վէնէ... զրահաւորը նախընթաց օրը մեկնած է Պիրէօսէն՝ Իզմիրի առջեւ գալու համար ուր պիտի միանայ Միջերկրականի ֆրանսական շրջուն նաւատորմին ։ Այս նաւատորմ Իզմիր պիտի հասնի դէպի յուլիս 6/18։

Այս օրերս Սելանիկ հասեր են 1400 նոր գրուած զօրք որք Կ. Պոլսէն զրկուած են Մախսուսէի Շէրէֆ-բէ... շոգենաւով ։ Այս զօրքեր պիտի լրացնեն Սելանիկի գաւառին զինուորական այլ և այլ շրջանակաց բացերը ։

Երեւելի Ցոյն դրամատէր Պ. Զարիֆ՝ հիմնող էր Բերայի իգական Զափփիօն վարժարանին, այս օրերս մայրաքաղաքս կը դառնայ ուր ներկայ պիտի գտնուի իւր վարժարանին նորակառոյց շէնքի բացման հանդէսին ։

Հեռագրական միջազգային ընդհանուր ժողով մը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ օգոստ 10ին ի Պերլին։

Քանի մը տէրութիւններ ծանուցած են այժմէն թէ պիտի մասնակցին այս ժողովոյն՝ որուն ներկայ պիտի գտնուին նաև հեռագրական մեծ ընկերութեանց ներկայացուցիչք ։

Բրէվէզայի հելլենական հիւպատոսին կողմէ Աթէնքի արտաքին գործոց նախարարութեան ուղղեալ հեռագիր մը կը յայտնէ թէ սոյն հողին վրայ գտնուող Քանալի գիւղին այգիներուն մէջ որթաճճի երեւան ելեր է ։

Նախընթաց գիշեր Պոլսոյ կեդրոնական բանտին մէջ արիւնալի կռիւ մը տեղի ունեցաւ, որոյ գլխաւորներն էին Տաքիր անուն մարդասպան մը՝ 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուած եւ Ալի անուն աւազակ մը՝ 5 տարի բանտարկութեան դատապարտուած ։ Սոյն երկու ոճրագործաց կուսակիցներն իրարու վրայ յարձակելով, երկու կողմէն քանի մը մարդիկ վիրաւորեցան . այս կռուոյն բուն շարժառիթը Սալիմ Բէհրիյեան անուն բանտարկեալ մ'էր . անմիջապէս ոստիկանութիւնն հասնելով զսպեց զանոնք . վիրաւորեալները հիւանդանոց փոխադրուեցան եւ հեղինակներն ևս շղթայի զարնուելով ներքնագոյն զնդանի մէջ բանտարկուեցան ։

Նախորդ թուով մը յիշատակած էինք թէ մայրաքաղաքիս այս տարուան նորաձեւութեանց մին է գաղթականաց ձեռքով պատրաստուած տեղային ճերմակ կտաւի գործածութեան ընդհանրացումը ։

Այս առթիւ Թէրճիւմանը Հագիգաթի ուղղեալ նամակ մը գիտել կուտայ թէ «Եւրոպական ապրանաց քով մեր կրած պարտութիւնն ոչ մեր ապրանաց բնութենէն եւ ոչ ալ անոնց ազնուութեան հետեւանքն է ։ Պրուսայի մէջ այնպիսի մետաքսահիւս կտաւներ կը պատրաստուին, որք կրնան մրցիլ եւրոպական կտաւներու հետ, իրենց անխարդախ նիւթերով . սակայն գինն ևս գոհացուցիչ լինելէ հեռու չէ, և կրնան աւելի ևս աժան ծախուիլ եթէ անոնցմէ առնուած քանի մը տուրքերը ջնջուին ։ Երբ մարդ մը ո՛ր և է ձեռագործ կը պատրաստէ, իր նպատակն է ոչ այնքան արհեստը կատարելագործել, որքան շահիլ նիւթապէս ։

«Եթէ կայ միջոց մը որ կը պակսի մեզ, այն ալ սա է թէ Ամերիկայի նըման հեռաւոր երկրի մը մէջ պատրաստուած ապրանքները դիւրութեամբ հոս կը բերուին և ունին յատուկ մթերանոցներ, մինչդեռ մենք միշտ զուրկ ենք այդ դիւրութիւններէ . եթէ ոք փափաքի մեր այդ ապրանքներէն գնել, կը պարտաւորի կամ Պրուսա երթալ և կամ հոն գտնուող ծանօթի մը գրել և անոր միջոցաւ ստանալ . եթէ տեղական ընկերութիւններ աշխատէին պէտք եղած ընդարձակութիւնն տալու տեղային ապրանաց փոխադրութեան, նորաձեւութիւնք միշտ ի նըպաստ մեր պիտի լինէին, և մեր դրամն օտարին ձեռք չպիտի անցնէր»։

Փիլիպէի անգլիական հիւպատոս Պ. Ճօնս անձնական փաստաւորութեան պատճառաւ քանի մ'ամսոյ արձակուրդ ստացած է ։ Կ. Պոլսոյ դեսպանատան Թարգման Պ. Վիլմոր Փիլիպէ պիտի երթայ ի մօտոյ այդ պաշտօնը վարելու և Պէյրութի դեր-հիւպատոս Պ. Պլօք Կ. Պոլիս պիտի գայ առժամապէս Պ. Վիլմորի յաջորդելու։

Անցեալ տարի Մարմարայի հրդեհին ժամանակ մոխիր դարձած էր Նախքաղաքին յունաց եկեղեցին և դպրոցը ։ Թէև այրած տուներն եւ այլ շէնքերը շինուիլ սկսած են, սակայն եկեղեցին և դպրոցն աւերակ մնալուն, տեղւոյն յունաց կողմէ պատգամաւորութիւն մ'եկած է Պոլիս՝ Ֆէնէրի Պատրիարքարանի աջակցութեամբ հանգանակութեան ձեռնարկելու համար ։ Ասոնք՝ Պատրիարքական յանձնարարագրով մը պիտի շրջին յունական թաղերն և շուկայները և հանգանակութիւն պիտի կատարեն ։

Ժամանակէ մ'ի վեր Հայտար-փաշայի ծովեզերք գարշահոտութիւն բուրիլ սկսած լինելով, Թէրճիւմանը Հագիգաթի ուղղեալ նամակ մը Ա. շրջանակի թաղապետութեան նախագահ Մաչուք պէյի ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ, յանուն հասարակութեան գիտել տալով թէ ներկայ եղանակի մէջ կրնայ առողջութեան վնասակար հետևանքներ ունենալ այդ ծովեզերքի անմաքրութենէն յառաջ եկած գարշահոտութիւնը ։

Կատղած շուները բոլորովին բարձուած չեն դեռ մայրաքաղաքիս զանազան թաղերէն ։ Նախընթաց օրը Պէօյիւքտէրէի մէջ այդ կենդանիք քանի մ'անցորդներ խածնելով կատաղարար վիրաւորեցին զանոնք։

Բերայի մէջ ալ, Թիւնէլի հրապարակին վրայ, անցորդք գաւազանի հարուածով զարկին շուն մը, որ կատաղութեան նշաններ ցոյց կուտար ։ Սակայն այս «սպանութիւն» քանի մ'ոստիկանաց զայրոյթը գրգռեց, որք սոսկացին ի տես կենդանւոյն արեան ։

Թուրք կը պատմէ թէ Պօղազ գիւղէն ցորեկ ժամանակ Պոլիս եկող հայ ծերունիի մը դէմ 5-6 գողեր ելնելով, վրան գտնուած դրամն ու հագուստներն առեր են ։ Բերայի ոստիկանութիւնը գողերը փնտռելու հետամուտ է ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

(Այս առաւօտ)

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆՆԱՄ

Փարիզ, 10 յուլիս ։

Քուրսի զօրավարն Հիւէէն կը հեռագրէ թէ յայտարարութիւն մ'արձակած է՝ հրաւիրելով փախստականները վերադառնալ ի Հիւէ և հրամայելով ապստամբաց հպատակիլ տասնօրեայ պայմանաժամի մը մէջ ։ Այս յայտարարութիւն կը ծանուցանէ նաև թէ Աննամեան բանակը լուծուած է և կը հրամայէ որ զէնքերը Փրանսացւոց յանձնուին ։

ՀՆՏԱԽՏՆ ՍՊԱՆԻԱ

Մադրիտ, 9 յուլիս ։

Երէկ Սպանիոյ մէջ հնտախտէ բռնուեցան 1450, հոգի որոց 700ը մեռան ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՊԱԼԱԹԻՈՅ ՊՕՐՍԱ

Ղալաթիա, 29 Յունիս

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամսուայ	Լօնտրայի վրայ	(պայմանի)	111
3 »	»	(վճռական)	110 7/8
3 »	Բարիզի »	(պայմանի)	22 77 1/2
3 »	»	(վճռական)	22 85

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

		Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց.	(Միաց. Դ. Սէրի)	18 10
Պօրսայի գոցուելէն վերջ	»	18 7
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուելու	»	18 7
Բարձրագոյն գին	»	18 7
Նուազագոյն »	»	18 7
Կէսօրին	»	18 7
Փոխառութիւն 1858) » 1862)	Ա. Սէրի Գ. Կ. Ա. Ո.	32 10
» 1860) » 1863) Բ. » 1872)		18 10
» 1865) » 1869) Գ. 1873)		18 6

Իւնիֆիէ Եգիպտոսի

Երէկ իրիկուան գոցուելու	72 25
Այս առաւօտ բացուելու Գ. կ'	72 25
Կէսօրին	72 25

ԲԱԺՆԵԹՈՒՂԹ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Գ. կ.	Անգլ. Լր.	3 13
Քրէտի Ժէնէրալ	» »	Օսմ. »	6 26
Պանք տը Գոնս	» »	» »	4 17
Սօս. Շանժ է Վալէօր.	» »	» »	3 30
Թրամուէյ	» »	» »	290
Ռումէլիի երկաթուղի		Ֆր.	42 50
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ		»	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիոմի		»	60

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
10 ֆրանկնոց	»	87 36
Անգլիական ոսկի	»	110 25
Բօլ Իմբէրիալ	»	90 13
Քրիմից	»	51 15
Ռուսական թղթադրամ	»	8 95
» արծաթ	»	89 30
Ֆիօրին	»	9
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 1
Վեցնոց	»	102 35
Հինգնոց	»	102 30
Մէթալլիք	»	98 20
Գղինէ	»	—
Թղթադրամ	»	—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 10 Յուլիս, ժամ 5 վայրկ. 45 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	100 1/16
Օսմ. » Սէրի Դ. բացուելու	16 1/2
» » » գոցուելու	16 7/16
» » » Ա.	32
» » » Բ.	18
» » » Գ.	16 1/2
Օթօման 1874	68 1/4
Փոխառութիւն 1877	81 1/4
Պանք Օթօման ... կուբոն կտրած	11 1/8
Ռուսական փոխառ. 1873	93 1/8
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիէ)	65 1/4
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)	86 7/8
Տայրա Սանիէ	62 1/2
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօշիլտ)	84 1/4
Հունգարական պարտաթուղթ 4%	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 373

Վիեննա, 10 Յուլիս, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	125
Օսմանեան երկաթուղի	20 50

Բարիզ, 10 Յուլիս, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	110 30
» » 3 %	81 05
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ. բացուելու	16 60
» » » գոցուելու	16 60
» » Սէրի Բ.	18
» » Գ.	16 50
Օսմանեան երկաթուղի	41 75
» Ռէժիի բաժնեթուղթը	474 37 1/2
Պանք Օթօման	528 75
Գրէտի Լիոնէ	536 25
» Ֆօնսիէ	1325
Բաժնետոմս Լիոնի	1247 50
Սուէզի ջրանցք	2088 75
Ռուսական 5 % 1877 ի	97 3/4
Իտալական Ռանթ	95 50
Եգիպտական միացեալ	328 75
Սպանիական (արտաքին)	58 3/4
Բրիօրիթէ Թիւրք	392 50
5% Հելլենական	321 25
Չէգ Լոնտրայի վրայ	25 19

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

«ԱՐԵՒԵԼՔ» Ի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, յունիս 12

Մի քանի տարիէ ի վեր է որ Ռուսիայի գիւղատնտեսութիւնը իւր կաթնատնտեսական, անասնապահական եւայլն բաժիններովը մի զօրեղ ոյժ, կազմակերպութիւն է ստացել, շնորհիւ պետական Գանձի նախարարութեան ջանքերի ։ Այս գործին դեռ շատ երկար տարիներէ ի վեր ռուս գիւղատնտեսները առանձին, առանձին վեր առած բաւականին մեծ և նշանաւոր ծառայութիւններ են մատուցել ։ Այս օրուան Պետերբուրգի գիւղատնտեսական ընկերութիւնը, գիւղատնտեսութեան հարցին մասնօրէն նուիրած ռուս մամուլը, գիւղատնտեսութեան խնդրին նուիրած ու նրանով պարապող մի լուրջ հասարակութիւնն ամեն կերպ, ամեն ջանք գործ են դնում, օր առաջ Ռուսաստանի գիւղատնտեսութիւնը ամենայաջող պայմանների մէջ դնելու ։ Այս մասնագէտների մէջ պէտք է ասել թէ կան այժմ շատ պատկառելի աշխատողները որոնց գրաւոր աշխատութիւնը գիւղատնտեսական հարցերին նուիրած իսկ մի մեծ գրականութիւն է կազմում ։ Նախարարութեան կողմից կամ աւելի լաւ ասած գիւղատնտեսների նախաձեռնութեամբ կազմուած խմբի կողմից ամեն տարի գարունքը ժամանելու պէս, զանազան նահանգներ ի գաւառներ գործօն յայտնի գիւղատնտեսներ են ուղարկվում, որոնք իրանց ժամանած տեղը խելոյն ևեթ ամենայն բարեխղճութեամբ ուսումնասիրում են տեղւոյն կաթնատնտեսութեան, անասնապահութեան բոլոր էական պայմանները ։ Այս հիման վերայ այժմ ամբողջ լայնածաւալ ռուս պետութեան մէջ առաջին անկիւնից կարելի է իմանալ թէ ո՞ր նահանգում, ո՞ր գաւառում անասունները ինչ տեսակի են պատկանում, ո՞րքան ուտեցնելով ո՞րքան կաթ է ստացվում եւն։ Եւ ահա այսօրուան օրը Պետերբուրգի վաճառանոցներում մեծ մասամբ ռուսի պանիր, իւղ են ծախվում, այն ինչ առաջ եւրոպական պանիրն էր առաջին տեղը բռնում ։

Այս տարի նախարարութեան կողմից Կովկասի ու անդրկովկասի գիւղատնտեսութիւնը ուսումնասիրելու նպատակաւ ուղեւորեցաւ այդ կողմերը մեծարոյ Պ. Աղէքսանդր Քալանթարը, որը ռուս գիւղատնտեսների մէջ և նոյն մամուլում ու գիւղատնտեսական գրականութեան մէջ բաւականին պատուաւոր տեղ է բռնում իւր յոյժ շահաւէտ գործունէութեամբ ։ Մեր հայազգի երիտասարդ գիւղատնտեսը արդէն վերջին երկու տարիներն այդ նպատակաւ ուղարկուած էր Ռուսիայի մի քանի նահանգները, իսկ 1883ի սկզբներում նախարարութեան կողմից ուղարկուած էր Լոնտոն, Զուիցերիա, Դանիա, Հոլանտիա և այլ տեղեր սոսկ կաթնատնտեսութիւնը ուսումնասիրելու նպատակաւ ։ Պ. Քալանթարի գիւղատնտեսական գրութիւնները ամեն տարի շարունակ տպագրվում են նախարարութեան կողմից գիւղատնտեսական գրքի մէջ ։

Այս տարի յունիսի սկզբներումն նախաձեռնութեամբ Պ. Աղէքսանդր Քալանթարի Մեծ. Պարոն Սանասարեանի սաներէն մին՝ Վանեցի աշխոյժ երիտասարդ Պ. Խաչիկ Մախիկոնեան ուղեւորեցաւ Տվէր նահանգի Եդիմնով աւանը գիւղատնտեսութիւնը սովորելու նպատակաւ ։ Այդ աւանում գտնւում է մի կատարելագործուած գիւղատնտեսական ուսումնարան ընդ վերակացութեամբ յայտնի գիւղատնտես Վերեշչագինի, ուր սովորում են ութսունի մօտ երիտասարդ տղայ և աղջիկ ։ Այդ ուսումնարանում դասախօսում է և Պ. Աղէքսանդր Քալանթարի եղբայր Պ. Աւետիք, որը նոյնպէս յայտնի է մասնագէտ ռուս ընթերցող հասարակութեան իւր մի քանի գիւղատնտեսական հրատարակութիւններով, որոնցից մէկը, որքան յիշում ենք, գերմաներէնի թարգմանութեանն է արժանացել։ Որքան մեզ յայտնի է, Պ. Մախիկոնեան ուսումն աւարտելէն յետոյ, յարգելի մեծարոյ Պ. Սանասարեանցի խորհրդով գնալու է իւր հայրենիքն իւր ձեռք բերածը ի գործ դնելու հայրենի հողի վրայ ։

Այս տարուայ սկզբներում ձայն էր տարածուած տեղւոյս մի քանի հայկական շրջաններում, թէ Մեծ. Պ. Գասպար Եազըչեանցը, արքունական ճարտարապետ, ձեռնարկելու է մի շարք հրատարակութեան «Մատենադարան հայ ընթերցանութեան» վերնագրով, որ իւր ժամանակին, կարծեմ, հաղորդուած էր ևս «Արեւելք»ին . իսկ այժմ ինչպէս լսում ենք հաւատալի աղբիւրներէ, թողած է հրատարակութիւնը . գլխաւորապէս տպագրութեան համար սուղ գումար հարկաւորելու պատճառաւ . բայց և այնպէս մեզ յայտնում են, այժմ այսու ամենայնիւ ցանկացած գործը սկսելու է և այդ հիման վրայ նոյն իսկ այժմ թարգմանում է ռուս յայտնի գրող Դոստոեւսկիի «Ոճիր և Պատիժ» վէպը ապագայ հրատարակութեան համար ։

Վերջերս Պետերբուրգում տօնուեց արհեստաւորների հարիւրամեակը։ Այնքան ճոխ և շքեղ կերպարանք էին տըրուած այդ հանդիսին տեղւոյս զանազան ազգութեանց պատկանող արհեստաւորներ ու արհեստաւորուհիները, որ այդ հանդէս յաճախողը իրան համաշխարհային հռչակաւոր աշխարհահանդէսների մի բաժինումն էր երեւակայում։ Պէտք է ասած, որ իրաւ, Ռուսաստանը ևս իրան ամեն մի արուեստական ճիւղում սկսում է արդէն հաւասարուիլ Եւրոպայի քաղաքակրթուած ազգերին։ Այս հանդէսումը արհեստաւորներից պատրաստուած այնքան նուրբ ճաշակաւ ընտիր գործերի կը հանդիպէինք, որ բնաւ չէինք հաւատալ մի այլ մարդու, եթէ մի ուրիշ տեղ ձեզ հաւատացնէր թէ այս ինչ իրը գործուածքը Ռուսիայում գտնուող արհեստաւորի երկարամեայ փորձերի արտադրութիւնն է ։ Մայիսի 2ին Ն. կայսերական մեծութեանց այցելութեան միջոցին ի թիւս շատերի կայսերական ուշադրութեան արժանացան և երկու հայ արհեստաւորների արտադրութիւնը ։ Առաջինն էր՝ Երեւանցի Պ. Գրիգոր Արիստակէսեանց, որը կայսրուհուն ներկայացրեց Կովկասում և անդր Կովկասում ընդունուած ազգային «Բեաթիպա» անուանուած վերնահագուստը, մախմուրից պատրաստուած, ոսկեջուր կոճակներով, մարգարիտով և այլ ոսկի թելերով զարդարուած . կայսրուհին իւր ընդունելութեամբը Պ. Արիստակէսեանից այդ հագուստը, նրան մեծապէս պատուեց . երկրորդը՝ Պ. Բաբելուեան, շքեղ կաշ կօշիկներ էր տեղարած արհեստական հանդէսում : Առաջինը՝ այն է Պ. Սրխտակէսեանց իւր արհեստի վերաբերեալ կար ու ձեւի մէջ արհեստաւորների վարչութիւնից օրինակելի գտնուելով, արծաթեայ նշանի (մետալի) արժանացաւ, այն ինչ երկրորդը՝ Պ. Բաղեխլուսովը, «Պատուաւոր» կոչման :

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՍԻՐԱՆՈՅՇ

Օրթագիւղ, 27 յունիս

Մէկ ամսէն աւելի է հրատարակուեցաւ ՍԻՐԱՆՈՅՇ, սակայն հեղինակին բարեկամք և հակառակորդք կարծես դաշնագիր մը ստորագրած են, որպէս զի լռութեան դաւը նիւթեն այդ գրքի շուրջն : Ինչպէս հրապարակային անձերու, նոյնպէս և գրքերու նկատմամբ լռութիւնը մահ է : Եւ սակայն ո՞վ է մեղաւորն եթէ Սիրանոյշ զոհ կ'երթայ լռութեան դաւին : —Մեղաւորը Մայտան է : Ի՞նչպէս չյիշել այն դղրդոցը զոր յարոյց այդ Ուշման ու Բեգն իւր ժամանակին : «Գայթակղութի՛ւն» գոչեցին հակառակորդք և շնորհիւ այդ բառին անդիմադրելի հրապուրանաց, Մայտայի անունն արձագանգ գտաւ ամէն հայ լսելեաց մէջ : Մոռցան վէպն, և գաղափարները միայն վիճաբանութեան նիւթ ըրին : Ըսին, սպառեցին ինչ որ գիտէին, և քիչ մ'ալ ինչ որ չէին գիտեր, կանանց մասին : Ամէն ինչ սպառեցաւ . այժմ ի՞նչ գտնել նոր բան : Աւա՜ղ, հարկաւոր են թափանցիկ, շատ թափանցիկ աչքեր գայթակղութիւն նշմարելու համար վէպի մը մէջ յորում սիրահարք և սիրուհիք մինչ առանձինն են, կը յայտնեն միմեանց իրենց սրտի զեղումներն այն ոճով որով երբեմն կը տեսակցէին միմեանց հետ Գաբրիէլ հրեշտակապետն և «լի շնորհօք» կոյս Մարիամը :

Եւ սակայն է՞ր չնկատել վիպասանութիւնը իբր գեղարուեստական գործ, առանց այնքան մտատանջութեան առարկայ ընելու յայտնած ամուսնական գաղափարներու որակն : Միթէ պատկերի մը գեղեցկութիւնը գնահատելի՞ է ի հանդէս ածած տեսարանէն : Վիպասանութիւնն ալ կեանքի երեւոյթներու պատկերն է . ուրեմն, հնարաւոր է քննել զնա ինչպէս կը քննենք պատկեր մը :

Բայց եթէ փոքր ինչ ուշադիր լինինք, թերեւս մեղադրանաց այնքան արժանի չհամարինք զնոսա որք չեն ուզեր «Սիրանոյշ»ի մասին, իբր գեղարուեստական արտադրութեան մը վրայ, յայտնել հրապարակաւ իրենց կարծիքներն : «Քննադատ հանդիսանալ ոչ այլ ինչ է, բայց եթէ մատենագրութեան [illegible] լինիլ» կ'ըսէր սրամտութեամբ, բայց գուցէ ոչ այնքան արդարամտութեամբ, օտարազգի մատենագիր մը :

Մի քանի տարի առաջ անգղիացի հեղինակ մը ուզեց հաճոյական նուէր մ'ընել քննադատներու, ուստի անգղիական յարատեւութեամբ հետամուտ եղաւ ի մի հաւաքել ինչ որ ամէն ազգի մէջ հեղինակաց կողմանէ ըսուած է ի նպաստ կամ ընդդէմ քննադատներու : Հատորը բաւական ստուար եղաւ . տարաբաղդաբար այդ խոշոր հատորին մէջ միայն մէկ գլուխ կար նուիրուած ի նպաստ քննադատներու յայտնուած կարծիքներու, և այդ գլուխն ալ կարելի է ամբողջապէս յառաջ բերել : «Հակառակ իմ բոլոր աշխատանացս, կ'ըսէ Պ. Ջէննինկս, կարող չեղայ գրել այս գլուխն, վասն զի ոչ ուրեք կրցի գտնել հեղինակաց կողմանէ ի նպաստ քննադատներու յայտնուած կարծիք մը . առ ի չգոյէ նիւթի, չեմ գրեր այս գլուխն» : —Այսպիսի փառաւոր վկայագիր մը երբ տրուած է քննադատներու, արի՛, քաջութիւն ունեցիր երթալ մտնել անոնց «հրոսակ»ին մէջ :

Զայս ըսելով չեմ ուզեր ըսել թէ քննադատք պարտաւոր են միայն և միմիայն աննպաստ կարծիք յայտնել հրատարակեալ գրքերու վրայ, և թէ այսպէս պէտք էր լինիլ Սիրանոյշի մասին : Ո՛չ, գործ մը կրնայ հրապուրիչ և ձանձրոյթ ազդող էջեր միանգամայն պարունակել . բարեսիրտ քննադատք անուշաբոյր ծաղկանց փունջերով պսակներ կը բոլորեն գրքի շուրջն, բայց այդ փունջին մէջ փուշ մը կը սպրդի . և ահա՛ հովը կը տանի կը ցնդէ անբոյն թերթերն, անոյշ բոյրերն, բայց փուշը կը մնայ փափուկ մարմնոյն վրայ, արիւն կը հանէ, վէրք ու ցաւ կուտայ : Հեղինակը կը մոռնայ — այնքա՛ն բնածին են մարդուս ապերախտ լինիլ—եւ միայն աչքին առաջն է արեան կայլակներն :

Քննադատին վիճակը գթութեան շատ աւելի արժանի է երբ քննադատութեան առարկայ պիտի լինին կին հեղինակի մը գործերն . յայնժամ դժուարութիւններն շատ աւելի բազմակնճիռ են, ինչպէս բազմակնճիռ է ինքն կինը : Ըսած են թէ, չենք գիտեր մինչեւ որ աստիճան ճշմարտութեամբ, կին հեղինակները զուրկ են մտքի արտադրութիւններն անմահացնող երկու մեծ յատկութիւններէ, որք են անկեղծութիւն և բնատիպ դրոշմ : Հեղինակ մը յանդգնութիւնն այնքան առաջ կը տանի մինչեւ կը համարձակի ըսել թէ կին մը չէ կարող երբեք անկեղծ լինել երկու պարագաներու մէջ, երբ պարահանդէս կ'երթայ, երբ գիրք կը գրէ : Ո՛չ պարահանդէսի մը մէջ կինը իւր բնական գոյնովը կը ներկայանայ, ո՛չ ալ գրքի մը մէջ իւր հոգւոյն մերկութեամբը :

Եւ ի՞նչպէս դատել գիրք մը երբ չենք ճանչեր հեղինակի ոգին իւր մերկութեանը մէջ, ի՞նչպէս գրել՝ երբ չենք ուզեր հրապարակաւ ուսումնասիրել նորա կեանքը : 1884 յունուարին հետեւեալը կը գրէի Սիրանոյշի առթիւ : «Ազն. Տիկին Տիւսաբ ստորագրած է նոր վէպ մը . չարչարանաց մեծագոյնն է մանրակրկիտ քննել կին հեղինակի մը գործն : Մեղաւորը ժամանակակից քննադատութեան օրէնքներն են : Վէպի մը, մեծ վէպի մը, որ բարքերն յեղափոխելու կոչումն պիտի ունենայ, քննադատութիւնը շատ անկատար կ'ըլլայ եթէ քննադատը չուսումնասիրէ հեղինակի կեանքը, նորա անցեալը, միջավայրն ուր կ'ապրի, եթէ մանրացոյցով չպրպտէ նորա կեանքը պարագայներն, որով միայն կարելի է թափանցել հեղինակին ոգւոյն եւ ըմբռնել վէպը : Եւ ի՞նչպէս ազատօրէն ի գործ դնել այս միջոցներն երբ հեղինակը մի կին է : Հարկ է որ քննադատը զուրկ լինի ամէն նուրբ զգացումէ որպէս զի կարենայ ազատօրէն սահեցնել իւր գրիչը կնոջ մը կեանքին վրայ : »

Եթէ հեղինակ կնոջ մը կեանքն հրապարակաւ մանրակրկիտ ուսումնասիրել այնքան ներելի չէ, բայց կնոջ մը գրական եւ ազգային կեանքի նշխարներն գտնել եւ այնու փոքր ինչ ճանչնալ մատենագիր կինը հրճուանք մ'է քրոնիկ գրողներու համար : Տարակոյս չկայ թէ մեր ժամանակակից կեանքի ամենէն մխիթարական երեւոյթներէն մին է հայ գեղեցիկ սեռին ոգին . եւ տիկին Սրբուհի Տիւսաբ այդ ոգւոյն կենդանի ներկայացուցիչներէն մին է . ինչ որ ալ լինին գաղափարաց տարբերութիւնք, բայց և այնպէս ամենախորին մեծարանաց առարկայ է նա որ մտաւոր տաժանելի յոգնութիւններով իւր հոգածութեանց, իւր մտատանջութեանց առարկայ կ'ընէ հայ իգական սեռի վիճակն ու բաղդը : Բարձր ոգի, մեծ սիրտ ունեցողները միայն կարող են տառապիլ մարդկութեան աղէտից տեսարաններովը . այդ տառապանքն, այդ չարչարանքը կը կրէ տիկին Տիւսաբ, եւ ա՜յնքան պերճ հայերէնով մը կ'ուզէ երբեմն քնարական ցնցմամբ ցնցել մեր արդի ընկերութիւնը : Իբր քրոնիկ գրող, ի հարկէ ինձ ներելի է մի քանի բառ ըսել այժմեան մեր առաջնակարգ մարդասէր հեղինակի վերաբերմամբ :

Ինչ որ մեզ համար յոյժ հետաքրքրական է, այդ ազնուուհի տիկին Տիւսաբի, նախկին Օր. Սրբուհի Վահանեանի դպրոցն է ի հաւատ ազգութեան : Կը կարծէք թէ մի ազգամո՞լ ծնած է . ապտրանք : Խօսքը կնոջ մը կը թողում, ուրիշ Սրբուհւոյ մը, ուրիշ ստոդանդաւոր հայ տիկնոջ մը : Ահա՛ ինչ կը պատմէ Տ. Սրբ. Ներսէսեան. բայց պէտք է 23 տարիներ ետ երթանք դէպի 1862 թուականը : Մինչ մենք փոքրիկ մանուկներ կը վերադառնայինք դպրոցէն, կը յիշեմ իբր այս աւուր պէս, կը նշմարէինք Օր. Սրբուհին, եւ երկիւղով պատին տակէն կը քալէինք . այդ երկիւղը կ'զգամ դեռ երբ գրիչ կը շարժեմ Տիկին Տիւսաբի մասին : 1862 թուականին է, Պոլիս կ'այցելէ տիկին Սրբուհի Ներսէսեան (Օր. Աղաբէգեան) եւ ահա՛ ինչ կը պատմէ .

«Մինչեւ այն ժամանակ հայութեան վերայ արհամարհանօք նայող հարիւրաւոր օրիորդներ սկսան այժմ իրանց մայրենի լեզուն սովորիլ . վերջապէս մեծ համակրութիւն կար ամենայն կողմանէ դէպի հայութիւնը :

«Պոլսոյ Միջագիւղ թաղում բազմաթիւ լուսաւորչական և կաթոլիկ հայեր կան : Պէշիկթաշլեանը տեսնելով, որ յարաբերութեանց դժուարութեան պատճառաւ, նորանք զրկւում են թատրոնի զուարճութիւնից, ձեռնամուխ եղաւ մի քանի բարեկամների և դասակիցների հետ մի թատրոնասէր խումբ կազմելու, և նախ բժշկապետ Շիշմանեանի սրահում, ապա Ֆորդուգալեանի և Յ. Նորատունկեանի տներում ներկայացումներ տալ, մինչեւ որ Հայոց Սուրբ Սահակեան վարժարանի հողի վերայ մի փոքրր թատրոն շինեցին, որով ազգին եւս օգուտ տուին . ուսումնարանի համար մի կալուած աւելացնելով : Պէշիկթաշլեանը, ինքը շատ քիչ անգամ էր խաղում, բայց ջանադիր էր նոցա պիէսները ընտրելու և իւր թատերական գրուածները նուիրելու :

«Նոյն թաղի մէջ բնակւում էր օրիորդ Սրբուհի Վահանեանը (որ այժմ արդէն ամուսնացած է) : Այդ օրիորդը իւր բարեկամուհեաց շատերի նման, եթէ հայատեաց չէր, գոնէ շատ օտարասէր էր : Նա գեղեցիկ խօսում էր ֆրանսերէն, յունարէն, իտալերէն և անգլիերէն, հիանալի դաշնամուր էր զարնում, և հայերէնի մասին խօսք եղած ժամանակ [illegible] ըսելով ծաղրում էր :»

Մեր պատմութեան ամենէն վսեմ եւ սրտառուչ աւանդութիւններէն մին է Գողթնացի Վահան իշխանի յիշատակն : Տակաւին չորս տարեկան, կ'ըսէ [illegible], նա օտար աշխարհ դէպի կ'երթայ, կը մոռնայ քրիստոնէութիւնն իսկ եւ կը մեծնայ օտար դենի մը մէջ : «Թէեւ օտար եւ թանձր դեն մի իր ծննդեան եւ մանկութեան սուրբ կրօնքը պատեր ծածկեր էր ամպի պէս, սակայն քրիստոսածին աւազանին շնորհքն, իւր հօր ծննդեան արիւնէն աւելի՝ նահատակութեան սուրբ արիւնն, եւ ընտրեալ հոգւոյ մը յաղթական եռանդն, այն բարձր ամպերը պատռելով դուրս ցոլացընէին ազնուափայլ նշոյլ մը, որ ոչ միայն օտարաց՝ այլ եւ նոյն իսկ ինքեան Վահանայ անբացատրելի զմայլմունք եւ զարմանք մ'էր » : —Այդ քրիստոսածին շնորհքն, այդ նահատակութեան սուրբ արիւնն պահապաններ են մեր երիտասարդ Վահաններու եւ Վահանուհիներու հոգւոց ու սրտից. եւ մինչ կորսուած կը համարինք զիրենք ազգութեան համար եւ ահա այդ հայածին շնորհքն զօրեղ կը հնչէ նոցա սրտի խորերն եւ երէկի անտարբերք կը լինին օրուան ամենէն ճշմարիտ Հայերն : Այդ ազգութեան սուրբ շնորհն էր որ այդ պարծանաց օրերու մէջ իջաւ օրիորդ Սրբուհիի եւ հարիւրաւոր օրիորդներու վրայ, մինչ իրենց սրտերը կը տրոփեն լսելով Պէշիկթաշլեանի

«Դու զո՞վ խնդրես մայր իմ անոյշ
Ե՛կ, մի՛ դողար մոռցիր հոս » :

Եւ այդ օրիորդը, Սրբուհի Վահանեան որ դեռ երէկ կը ծաղրէր իւր մօր լեզուն, «ծանօթանալով Պէշիկթաշլեանի հետ, շատ հաւանում է նորա քնքուշ արտասանութիւնը Հայոց լեզուի, և մօրը յայտնում իւր ցանկութիւնը նորանից դասեր վերառնելու : Տիկին Վահանեանը շատ է ուրախանում այս բանս լսելուն, վասն զի նա ինքը արդէն քանի տարուց ի վեր, նոյն թաղի օրիորդաց Հռիփսիմեան վարժարանի հոգաբարձուհի էր և Աղքատասիրաց ընկերութեան ջերմագին գործող անդամ : Պարոն Պէշիկթաշլեանը սկսում է նորան հայերէն լեզուն դիւրին ոճով սովորեցնել և անուղղակի կերպով, առանց ձանձրացնելու, մեր հին մատենագրաց հետ ծանօթացնել : Օրիորդը հաճութեամբ լսում է իւր նոր դասատուի ոգեւորած բացատրութիւնները, և չորս տարուայ միջոցում նա այնպէս լաւ է սովորում հայերէն գրել և հասկանալ, որ օրինակի համար, շատ լաւ է ըմբռնում հայր Արսէն Բագրատունու ՀԱՅԿ անուամբ բանաստեղծութիւնը, որի համար գրաբար լեզուի մեծ հմտութիւն է հարկաւոր :

«Դեռ եւս Պէշիկթաշլեանի կենդանութեան ժամանակ, օրիորդ Սրբուհի Վահանեանի գրչի տակից դուրս եկաւ մի փոքր բանաստեղծութիւն [illegible] անունով, որ ձեռագիր Բարիզ ուղարկուեցաւ Պրիւդոմ հայագէտին, որպէս զի ֆրանսերէն թարգմանէ իր ժողովածուների մէջ : »

Որչա՜փ մեծ է, կրնանք համարձակ ըսել, որչա՜փ հսկայաքայլ է այդ օրէն ի վեր յառաջխաղացութիւնը որոյ յաղթական փառքերն են ՄԱՅՏԱՆ, ՍԻՐԱՆՈՅՇը եւ վաղն ուրիշ մը :

Ինչ որ ալ լինին լեզուական յառաջադիմութիւնք, անհնարին է արտադրել մի մեծ գործ եթէ սիրտը զեղուն չէ ամենաազնիւ զգացումներով : Այդ զգացմանց ամենամեծ ապացոյցը կուտար օրիորդ Սրբուհի Վահանեան իւր դասատուին : Պէշիկթաշլեան հիւանդ տկար անկողինն է . «Վերջապէս, Միջագիւղի մէջ վարձեցին երկու փոքր սենեակներ,—կը շարունակէ պատմել Տ. Ս. Ներսէսեան—եւ այնտեղ տեղափոխեցին հիւանդին : Խեղճ Մկրտիչը ընդ ամենը մի քոյր ունէր, այն էլ ամուսնացած եւ մի խորթ մայր : Ահա այս մայրն յանձն առաւ հիւանդապահ լինելու : Օրիորդ Սրբուհի Վահանեանը իւր յարգած դասատուին երախտագիտութիւն յայտնելու համար, իրան սրբազան պարտականութիւն էր համարած օրը մէկ կամ երկու անգամ գնալ նորա մօտը նստիլ, դեղը իւր ժամանակին տալ, բժիշկներին պատասխանել, հիւանդին սփոփեցնել իւր զուարթ եւ սուր խօսակցութեամբ կամ նորա սիրած հեղինակների գրուածքները կարդալով ժամանակ անցկացնել տալ» :

Այս կարճ քրոնիկին մէջ բաւական կը համարիմ Ազնուուհի հեղինակին միայն այդ երկու պարագայներն ի յուշ ածել, այսինքն իւր սէրն առ հայութիւն, իւր սէրն առ տառապեալ ոգիներն : Այլ սակայն այդ զգացումներն որքան ալ սուրբ լինին, միթէ բաւակա՞ն են ընտիր վիպասան մի ստեղծելու : Կը ճանչնա՞յ հեղինակը կեանքը, ո՞րքան ճարտար է թափանցել տալ իւր զգացումներն ընթերցողաց սրտին մէջ : Յաջողա՞ծ է Ազն. Տիկին Տիւսաբ, իւր գիտութեամբն ու զգացումներովն յօրինել վիպասանութիւն մը որ ցնցում ազդէ . չեմ ուզեր կարծիքներ յայտնել այս խնդրոյ մասին, քանի որ հեռի կ'ուզեմ մնալ քննադատի պաշտօն վարելէ . կը թողում որ վիպասանութիւնը ինքն խօսի : Կարելի է համարիլ յայտնի ճշմարտութիւն մը թէ գովեստ կամ պարսաւ գուցէ ոչինչ ազդեցութիւն ունենան վիպասանութեան մը ճակատագրին վրայ . եթէ վէպը կը յուզէ սրտերը, առ ի՞նչ վնաս նրբաքննին դիտողութիւնք. եթէ վէպը մրափել կուտայ զմեզ, թող շռայլեն գովեստից հատուածներն ո՛րքան կը փափաքին . ոչ մի գովեստ կրնայ դեղթափ լինել ձանձրացուցիչ վէպի մը պատճառած քունին : —Ի՞նչ բաղդի վիճակեցաւ Տիկին Տիւսաբի վէպն :

Նախ քան այս քրոնիկ գրելս, ուզեցի լաւ գիտնալ չորս կողմս այն տպաւորութիւններն զոր Սիրանոյշ կը թողուր իւր ընթերցողաց սրտերուն վրայ . եթէ քրոնիկը թեթեւ է, դատողութիւնները պէտք է ընդհակառակը լինին : Շատ կարծիքներ լսեցի տարբեր տարբեր կազմ ունեցող անձերէ . կազմերը, հոգեկան թէ մարմնական, որքան ալ տարբեր էին, տպաւորութիւնները գրեթէ միօրինակ էին : Տեսայ երիտասարդներ, կորովալիր մտքի տէր համբաւը վայելող երիտասարդներ, որք ամենայն լրջութեամբ եւ ուշադրութեամբ կը կարդային Սիրանոյշը եւ որք կը վերլուծէին մանրացոյցով այդ վէպն եւ տրամաբանութեամբ հիանալի կը գտնէին զնա : Տեսայ բարձրագոյն աւանդներու դատաւորներ որոց մասին ներելի էր մեզ ենթադրել թէ շատ փափկուն սրտով օժտուած չլինին եւ սակայն լացեր են երբ իրենց քով կարդացած են Սիրանոյշն : Տեսայ կիներ որոց մելամաղձիկ աչքերէն միայն կարելի էր գուշակել նոցա սրտի փափկութիւնն ու գորովն, եթէ ուրիշ եղանակաւ ճանչցած չլինէինք, որք յուզեալ «Ա՜խ, Սիրանոյշ, Սիրանոյշ» կ'ըսէին : Տեսայ ուրիշ կիներ որք Ժորժ Օնէն միայն վիպասան կը համարէին եւ սակայն սիրահարուած էին Սիրանոյշին : Հազիւ քսան տարեկան, իրենց առոյգ կազմը, [illegible] կերպարանքն ինձ ներելի կ'ընէին ենթադրել թէ այնքան փափկասիրտ չլինին Սիրանոյշի մասին եւ սակայն երբ Սիրանոյշ ձեռքերնին էր, իրենց կուրծքը յուզեալ ալեւէջներ կ'ունենար եւ անբաժան կը պահէին իրենց քովը Սիրանոյշ : Այդ տիկիններէն միոյն ըսի . —Տիկին, առաջին անգամն է որ ուրիշին բաղդին կը նախանձիմ . ո՛ւր էր թէ ես ալ գիրք մը գրած լինէի որոյ վրայ կաթկթած լինէին արցունքներդ, ինչպէս կը կաթկթին Սիրանոյշի էջերուն վրայ . քու արցունքներովդ թրջուած այդ գիրքն իմ մխիթարս եւ փառքս կը լինէր :

Եւ երբ հանդիսատես կը լինէի այդ ամէն վկայութեանց, կը մոռնայի ցուրտ քննադատութիւնները եւ կ'ըսէի .

—Երանի՜ Սիրանոյշի հեղինակին :

ՀՐԱՉԵԱՆ

ՀԱՅՔ Ի ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Ասկէ երկու երեք տարի առաջ, երբ Պ. Ժան Տիէօլաուֆա, երկրաչափ Ֆրանսայի Ճանապարհներու հաղորդակցութեան, իւր կառավարութեան հրամանաւ Պարսկաստան գնաց Սասանեաններու յիշատակարաններն ուսումնասիրելու եւ հետազօտելու, կինն ալ հետը տարաւ : Տիկին Ժան ճանապարհորդական յուշատետր մը կազմած է, յորում հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը գտնուին Պարսկահայոց եւ Սպահանի մօտ գտնուող համբաւաւոր Ջուղա քաղաքի հայ գաղթականութեան վրայ : Որովհետեւ Պարսկահայերն ընդհանրապէս անծանօթ մնացած են մեզ, ուստի կը փութանք այդ տեղեկութիւնները թարգմանել, գաղափար մը տալու համար այդ տարաբնակ Հայոց կենաց մասին.

Ա.

Սպահանէն ելած ժամանակ, կ'ըսէ Տիկին Ժան իւր յուշատետրին մէջ, ճանապարհն աջ կողմը կը ծռի եւ կ'երթայ ի հայկական քաղաքն Ջուղա, որոյ բնակիչք քրիստոնեաներ են միայն : Պարսկական հին օրինաց համեմատ քրիստոնեաներուն արգիլուած է Սպահանի մէջ բնակիլ . այս պատճառաւ անհնարին է գտնել անդ հայ բնակիչ մը : Շատ զարմացած էի այն զանազանութեան վրայ, որ կը տիրէր պարսիկ և հայ երկու քաղաքներուն մէջ : Թէեւ Սպահանի պէս ի Ջուղա եւս կը հանդիպիս մոխրագոյն պատերով կաւաշէն բազմաթիւ տուներու, սակայն անդ մաքրութիւն եւ կարգ ու կանոն կ'երեւին փողոցներուն մէջ, փողոցներ որ սիրուն ջրանցքով մ'երկու մասի կը բաժնուին : Ջրանցքը կը հոսի թաւուտ ծառերու տակէն, որոց ներքեւ անցորդներն ու զբօսնողները կը պաշտպանուին արեգակի կիզիչ ճառագայթներէն եւ որոց շուքին տակ կան ձմերուկի, այլ եւ այլ մրգերու եւ մսի խանութներ : Փողոցներն անկենդան են եւ միայն երբեմն երբեմն կը տեսնուին ոտքէն մինչեւ գլուխ սպիտա՛կ սաւաններու մէջ փաթթուած Հայուհիներ որք դանդաղ քայլերով կ'անցնին պատերու քովերէն : Մէն մի թաղ կը բաժնուի միւսէն դուռով մը, որ ցերեկները բաց, իսկ գիշերները փակ է : Այս դռներէն մէկէն ներս կը գտնուի ոլորուն փոքրիկ փողոց մը որ կը տանի Մխիթարեանց վանքն, ուր քսան տարիէ ի վեր կատարեալ առանձնութեան մէջ կը բնակի Հայր Յարութիւն Առաքելեան, միակ հովիւը Ջուղայի կաթոլիկ Հայոց սակաւաթիւ հօտին : Սպահան այցելող բոլոր Եւրոպացիք չեն անցնիր Ջուղայէն առանց վայելելու Հայր Առաքելեանի հիւրընկալութիւնն ու հիւրասիրութիւնը : Մենք եւս նորա քով գնացինք : Դուռը զարնելնուս պէս, դռնապանը բացաւ զայն իսկոյն, եւ ըստ նախնի սովորութեան գրկելով ամուսինս, սալայատակներու վրայէն տարաւ մեզ հայր Յարութիւնի, որ նախնական յարգանքներէ յետոյ, ըսաւ.—«Չը կարծէք թէ այս վանքի վարդապետներն ալ յարգանք պիտի մատուցանեն ձեզ : Այս երկիրը ժամանելէս քանի մի տարի վերջ անձկութիւնն և մահը յափշտակեցին ինձմէ բոլոր միաբանութիւնն, որ վանքի գերեզմանաքարերուն ներքեւ կը հանգչի այժմ : Իսկ ես ծննդեամբ [illegible] լինելով կարողացայ դիմանալ այստեղի կլիմայի աղետաբեր ազդեցութեան եւ որոշեցի մնալ աստ մինչեւ կենացս վախճանը : Դուք չէք կրնար ըմբռնել թէ ձեր այցելութիւնն որպիսի խորին գոհունակութիւն պատճառեց ինձ . պիտի կրնամ գէթ առ ժամանակ մի ազատիլ այս միատեսակ եւ տաղտկալի կացութենէն, ուղեկից լինելով ձեզ մինչեւ Սպահան : Առայս, ձեր տրամադրութեան ներքեւ կը դնեմ ամբողջ վանքը, ես ալ միշտ պատրաստ եմ ուղեկցիլ ձեզ, որ կամիք : Արդէն պատուիրեցի ձեզ համար սենեակ մը պատրաստեն, ուր շատ զով է . և ես կը յուսամ թէ լաւ կը տեղաւորիք անդ . բայց գիշերը հեղձուցիչ է, այս պատճառաւ ձեր ննջարանը վանքի զանգակատան մէջ կը սարքենք, ուր ես կը քնանամ սովորաբար :»

Իրիկուան դէմ հայր Յարութիւն ճոխ ընթրիք մը տուաւ մեզ . ապա գացինք այգին ուր տնկուած էին սօսիներ եւ խաղողի որթեր, որոց միջեւ կը թռչկոտէր վայրի [illegible] որթերու տերեւներն :

—Ո՞րտեղէն եկեր են այստեղ հայ ժողովուրդն և ո՞ր ժամանակին կը վերաբերի Ջուղայի սկիզբը, հարցուցի :

—Ամենահին դարերուն, պատասխանեց հայր Յարութիւն, Հայք կը բնակէին Արարատի ստորոտներու վրայ : Ըստ նախնի աւանդութեան, հայկական թագաւորութիւնը հիմնուած է 1800 տարի Քրիստոսէն առաջ : Դ. դարուն Հայք քրիստոնէութիւնն ընդունեցին, և այս ժամանակէն սկսաւ նոցա բարօրութիւնն և մտաւոր զարգացումը : Հայք ունեցան երեւելի մատենագիրներ որք հրեաերէն, քաղդէարէն և ասորերէն լեզուներէն ընտիր գրքեր թարգմանեցին : Քաղկեդոնի ժողովը պատճառ եղաւ հայկական և յունական եկեղեցեաց յարատեւ անջատման : Նոյն միջոցին մեր ազգի գրականութիւնը հասաւ գագաթնակէտը : Այն ժամանակէն մնացած եկեղեցական գրքերը կը պարունակեն իրենց մէջ վեհ աղօթքներ գրուած հայկական հին լեզուով, որ շատ կը տարբերի այժմեան աղաւաղեալ հայերէնէն : Մինչեւ Լեւոն Զ. Հայոց թագաւորութիւնը զօրաւոր էր . բայց նորա ատեն թագաւորութիւնը կործանեցաւ : Այս կարճառօտ տեսութիւնն ընելէ յետոյ, կուգամ պատասխանել ձեր հարցին : Յայտնի ճշմարտութիւն մ'է թէ Հայք միշտ փայլած են իրենց հեզահամբոյր, խաղաղասիրական բնաւորութեամբ և նահապետական բարքով : Տիրող տարրերը յափշտակելով նոցա անկախութիւնն Հայք պարտաւորուած էին իրենց գոյութեան միջոցը վաճառականութեան մէջ փնտռել և շատով յաջողեցան երեւելի դիրք մ'ստեղծել Հալէպ հետ Արեւելքի մէջ : Եւ երբ Շահ Աբբաս 1585 ին որոշեց իւր աթոռը Ղազվինէն Սպահան փոխադրել, ոչ միայն նոր մայրաքաղաքի արտաքին շքեղութեան համար հոգ տարաւ, այլ աշխատեցաւ հարուստ և առեւտրական քաղաք մ'ընել զայն : Այս նպատակաւ Սէֆիի հռչակաւոր թոռը հարկէ ազատ կացոյց և առանձնաշնորհումներ ըրաւ այն Հայոց, որք կուգային բնակիլ Սպահան : Թոյլ տուաւ նոցա ազատօրէն դաւանիլ իրենց կրօնն և նորա [illegible] մեծամեծ գումարներ յատկացուց : Բայց երբ տեսաւ թէ Հայք կը մերժեն իւր առաջարկն, այժմեան ռուսպարսկական սահմանագլխի վրայ գտնուած Ջուղա քաղաքի բնակիչներուն հրամայեց Սպահան գաղթել անյապաղ : Իւր կամքը բռնութեամբ կատարել տալու համար, հրաման տուաւ գետերու և աղբիւրներու ընթացքը դարձնել և կամուրջներն ոչնչացնել : Ջուղացիք զայս տեսնելով, պարտաւոր էին հնազանդիլ Շահ Աբբասի պահանջմանց : Ժողվեցին իրենց ընտանիքները, կայքն և հօտերն, և Սպահան մեկնեցան : Նոցանէ շատեր ճանապարհին կորան, ոմանք եւս աստ անդ գիւղերն ցրուեցան և ընդ ամենն 160,000 ընտանիքներ հասան Սպահան : Շահ-Աբբաս յոյժ գոհ մնաց՝ իւր մայրաքաղաքին մէջ Հայոց ահագին բազմութիւն մը տեսնելով : Զէյանտ-Րուտի աջ եզերքն հողեր տուաւ նոցա և թոյլատրեց որ իրենց նոր քաղաքի անունն հնոյն անուամբ կոչեն : Հրամայեց քրիստոնէական տաճար մը կառուցանել, կամուրջներ շինել, որպէս զի Հայք ամեն դիւրութիւն ունենան պարսկական մայրաքաղաքի շուկաներն ու կարաւանսարայներն այցելելու համար : Շահ-Աբբաս առհասարակ այնքան համակրալի և խելացի կը վերաբերուէր դէպի նոր գաղթականներու շահերն, որ Ջուղացիք կարճ ժամանակի մէջ իրենց ձեռաց մէջ ամփոփեցին ոչ միայն ամբողջ Պարսկաստանի վաճառականութիւնն, այլ և իրենց հարուստ վաճառատուները սկսան կրել Հնդկաստանի և Չինաստանի ապրանքները :

«Ջուղայի բարեկեցութիւնն երկար չըտեւեց : Շահ Աբբասի ագահ և ժլատ յաջորդներն աչք տնկեցին հայկական գաղթականութեան հարստութեան վրայ, առանց խորհելու որ նոցա հարստութիւնները գրաւելով, իրենց տէրութեան առեւտրական նշանակութիւնն ու զօրութիւնը կ'ոչնչացնեն : Ջուղացիք սկսան հեծել ծանրածանր հարկերու ներքեւ : Ապա Շահ Սիւլէյման և Շահ Հիւսէյին ամեն տեսակ բռնութիւններ ի գործ դրին Ջուղացւոց վրայ՝ բոլորովին կործանելու զայնս : Հայ եպիսկոպոս մը դիմադրեց իշխանութեան անլուր բռնութեանց, բայց ձերբակալուեցաւ և թագաւորին հրամանաւ սոսկալի կերպով գանակոծուելէ յետոյ եռացող կաթսայի մը մէջ նետուեցաւ կենդանւոյն . շատ հարուստ վաճառականներ ալ փորձեցին գանգատիլ Շահին, բայց իրենց արքեպիսկոպոսի բաղդին վիճակեցան : Անոնցմէ եօթն հոգի պալատ մտնելու ժամանակ ձերբակալեցան և նախապէս պատրաստուած խարոյկի մէջ նետուելով այրեցան :

«Ի վերջոյ Նատիր Շահի թագաւորութեան ժամանակ Ջուղայի թշուառ բնակիչներ կորուսին իրենց վերջին յոյսն : Ամբողջ տարի մը ժողովուրդը Նատիրի հրամանաւ ամեն օր պարտաւոր էր ահագին հարկ վճարել . երբ այլ եւս անկարող եղաւ նշանակեալ տուրքն հատուցանելու, հրաման տրուեցաւ Ջուղայի ամենապատուաւոր բնակիչներէն քսան հոգի ի մահ դատապարտել : Հետեւեալ օրը եկեղեցիները փակուեցան եւ հրամայուեցաւ որ Հայք անյապաղ պարսկակա՛ն կրօնն ընդունին : Սարսափելի երկիւղներով պաշարած, կարողութիւն ունեցողները կը փութային խոյս տալ այնտեղէն, իսկ աղքատները Զէյանտ-Րուտի ափերու վրայ կը մնային եւ հարկադրուած էին իրենց հալածիչներու սոսկալի տանջանքները կրել, որոց դատապարտուած էին միշտ : Հրատարակուեցաւ օրէնք մ'որ կ'արգիլէր Հայերն հեծեալ երեւիլ Սպահանի մէջ, այլ հետիոտն եւ ձին սանձէն բռնած միայն կարող էին քաղաքը մտնել : Անձրեւ օրեր եթէ Հայք անցնէին Սպահանի մէջէն Պարսիկք կ'սկսէին անարգել, նախատել զայնս թէ իրենց մերձաւորութեամբ կը պղծեն ուղղափառներու զգեստներն : Ամեն իրաւունք զրկուած էին Հայք . ի մի բան ամեն հալածանք եւ ամեն անարգանք կը կրէին, եւ տակաւին երեսուն տարի առաջ աներկիւղ չէին կրնար Ջուղայէն երթալ Սպահան, որ հազիւ 6 քիլոմեթր հեռի է, որովհետեւ աւազակք ազատ համարձակ կամուրջի մուտքին քով կը կողոպտէին Հայերն եւ կ'սպաննէին անխնայ :

«Այժմ Սպահանի նահանգապետ իշխան Զէլլէ Սուլթանի լուսամտութեան եւ գործունէութեան շնորհիւ, բոլոր հալածանքները վերցուած են : Հայոց նորէն թոյլատրուած է վերականգնել իրենց եկեղեցիներն եւ ազատութեամբ կատարել իրենց ժամերգութիւնը :

«Զարդիս հազիւ թէ երեք հազար Հայեր կը գտնուին նախկին բազմամարդ Ջուղա քաղաքին մէջ . կը բնակին անդ բոլորովին բաժնուած իրենց նախկին հալածողներէն, որոց նկատմամբ խորին ատելութիւն պահած են ցայսօր : Արք միայն կը խօսին պարսկերէն, իսկ կանայք կը [illegible] այդ լեզուն չը գիտնալնուն համար : Ամբողջ Ջուղայի մէջ, հազիւ կը գտնուին տասն կիներ որք համարձակին երեւիլ Սպահանի մէջ, այն եւս պարսկական հագուստներ հագած եւ գլխէն մինչեւ ոտք սպիտակ սաւանով ծածկուած :

«Այսքան տանջանքներէ եւ նեղութիւններէ յետոյ Ջուղացիք բոլորովին պիտի ոչնչանային եթէ սովորութիւն ըրած չը լինէին վերջին 200 տարիներուն մէջ անդադար Հնդկաստան երթալ բաղդ որոնելու : Անտեղ դրամ կը վաստկէին եւ կ'ուղարկէին իրենց ընտանեաց նոցա ապրուստն ապահովելու համար : Եւ կամ բաւական դրամ շահած տուն կը վերադառնային իսկ . շատերը կը հաստատուէին Հնդկաստանի մէջ : Աստ կարելի է բացատրել հարուստ հայ ընտանիքներու երեւումն ի Պենարէս և ի Պոմպէյ : Իսկ եթէ մնացեալք անկարող էին դուրս ելնել իրենց քաղաքէն, գերմարդկային ճիգերով կ'աշխատէին քիչ մը դրամ շահիլ եւ այդպիսով ապրիլ : Իմ ազգակիցները, շարունակեց հայր Յարութիւն Առաքելեան, իրերու այս կացութեան մէջ ալ կատարելապէս երջանիկ կը լինէին եթէ քանի մ'անձինք Պարսիկներու մեծամեծ խոստումներէն չը խաբուէին եւ չուրանային իրենց հաւատքը, շփոթութիւն և անմիաբանութիւն սերմանելով իրենց ընտանիքներուն մէջ : Հաւատուրացներն, որք փառաւոր զգեստներ հագած քաղաքին շուկաներու մէջ կ'զբօսնուն և առատօրէն նուէրներ կ'ստանան, բացառիկ իրաւունքներ ունին իրենց ամենահեռաւոր ազգականներու ժառանգութեանց վրայ : Նոյն իսկ Պարսիկներն յաճախակի իրենք զիրենք քրիստոնէից ազգական կը ցուցնեն երբ ժառանգութեան խնդիր մը կայ : Եւ որովհետեւ քաղաքային օրէնքներն անկարող են լուծել այսպիսի խնդիրներ, ուստի կրօնական դատարաններու կը յանձնուին, իսկ կրօնամոլ [illegible] դատաւորները միշտ յօգուտ Պարսիկներու կը վճռեն, և շատ անգամ ամենահարուստ մարդու որդիք յետին չքաւորութեան կը դատապարտուին : Ջուղայեցւոց ընդհանուր բնաւորութեան մեծութիւնը ցուցնելու համար հարկ է յաւելուլ, և այն որ հակառակ խաբէբայական խոստմանց և [illegible], գրեթէ ամենքն անխախտ պահպանած են իրենց եկեղեցւոյն աւանդութիւնները : Սակայն կէս գիշերին քիչ մնացած է,—յարեց հայր Յարութիւն ոտքի վրայ ելնելով,—և հաւանօրէն ձեր զանգակատան ննջարանը բոլորովին պատրաստ է . խորհուրդ կուտամ որ հանգստանաք : Բարի գիշեր : Վաղը կիւրակի է և դուք եկեղեցւոյն մէջ պիտի կրնաք տեսնել Ջուղայի գրեթէ ամբողջ կաթոլիկ հասարակութիւնը : Ձեզ արթնցնելու աշխատութիւնը կրելու հարկ չկայ, շարունակեց ժպտելով, որովհետեւ զանգակը ձեր գլխին վերեւը զետեղուած է և դուք ակամայ կ'ստիպուիք արթննալ նորա ձայնէն :» Պ. Տ.

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՔ

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Աւագաց եւ Երիցագունից Հարցաքննութիւնք պիտի կատարուին կէս օրէ վերջ, սկսեալ ի ժամ 2 ըստ Եւրոպացւոց, հետեւեալ կարգաւ .

Բշ. 1 Յուլիս .— Փիլիսոփայութիւն (Հոգեբանութիւն, Բարոյական, Պատմ. փիլիսոփ.) :

Գշ. 2 Յուլիս .— Բնալուծ. Բնագիտ. (Ձայն եւ Լոյս) . Երկրաբանութիւն :

Դշ. 3 Յուլիս .— Հայերէն .—Պատմ. Անգլ. եւ Գերմ. մատենագրութեանց :

Եշ. 4 Յուլիս .— Թուրքերէն .— Յունարէն . —Գերմաներէն :

Ուր. 5 Յուլիս .— Գաղիարէն .—Անգլիարէն .—Տոմարակալութիւն :

Շբ. 6 Յուլիս .— Ուսողութիւն (Գծագր. Երկրաչափ. — Սկզ. Մեքենագիտ.) — Ընդհ. տեսութիւն ի վերայ Տիեզերական Պատմութեան :

Երիցանց, Կրտսերաց, Կրտսերագունից եւ Երախայից Հարցաքննութիւնք պիտի կատարուին մի եւ նոյն ատեն իւրաքանչիւր դասարանի մէջ, կէս օրէ յառաջ, ըստ Եւրոպացւոց ժամ 8¾էն մինչեւ 12, հետեւեալ կարգաւ .

Գշ. 2 Յուլիս . ժամ 8¾—10¼ .— Գրագիտութիւն (Երէցք) — Գաղիարէն (Կրտսերք) — Թուաբանութիւն (Կրտսերագոյնք) . —Իրագիտութիւն (Երախայք) : ժամ 10½—12 .—Բնակ. գիտութիւնք (Երէցք) . —Թուաբ. կրկն. (Կրտսերք) . — Պատմ. Արեւ. ժողով. (Կրտսերագոյնք) .— Հայերէն (Երախայք Բ. Տարւոյ) :

Դշ. 3 Յուլիս . ժամ 8¾—10¼ .— Հայերէն (Երէցք) . —Պատմ. Յունաց եւ Հռոմ. (Կրտսերք) .—Քրիստոնէական (Կրտսերագոյնք) .— Հայերէն (Երախայք Գ. տարւոյ) : ժամ 10½—12 . — Պատմ. Միջին դարու (Երէցք) . — Հայերէն (Կրտսերք) . — Թուրքերէն (Կրտսերագոյնք Բ. բաժ.) . — Գաղիարէն (Երախայք Գ. Տր.) :

Եշ. 4 Յուլիս . ժամ 8¾—10¼ .— Թուրքերէն (Երէցք) — Անգլիարէն (Կրտսերք) . — Գաղիարէն (Կրտսերագոյնք) . — Թուաբանութիւն (Երախայք Գ. Տր.) : ժամ 10½—12 . — Յունարէն (Երէցք) . —Թուրքերէն (Կրտսերք) —Թուրքերէն (Կրտսերագոյնք Ա. բժ.) . — Թուաբանութիւն (Երախայք Բ. Տր.) :

Ուր. 5 Յուլիս . ժամ 8¾—10¼ . — Գաղիարէն (Երէցք) . — Գրագիտութիւն, Ոճ (Կրտսերք) . —Հայերէն (Կրտսերագոյնք) . — Քրիստոնէական (Երախայք) : ժամ 10½—12 . — Անգլիարէն (Երէցք) . — Աշխարհագր. (Կրտսերք) . — Արտասանութիւն (Կրտսերագոյնք) .— Պատմ. Հայոց (Երախայք) :

Շբ. 6 Յուլիս . ժամ 8¾—10¼ . — Պատմ. Հայերէն Մատենագր. (Երէցք) — Գրահաշիւ (Կրտսերք) .—Աշխարհագր. (Կրտսերագոյնք) — Աշխարհագր. (Երախայք) : ժամ 10½—12 . — Երկրաչափութիւն (Երէցք) .— Կենդանաբան. (Կրտսերք) .— Սկզ. Բն. Գիտ. (Կրտսերագոյնք) .— Ուղղագր. եւ Արտաս. (Երախայք) :

Յուլիս 1 Երկուշաբթի՝ հրապարակային ընթերցմունք Շարադրութեանց և Արտասանութիւնք, Յուլիս 3 Չորեքշաբթի՝ Երաժշտութեան, իսկ Յուլիս 4 Հինգշաբթի՝ Մարմնամարզից ընդհանուր Քննութիւնք պիտի լինին կէս օրէ վերջ :

Գեղագրական եւ Գծագրական աշխատութիւնք ի տես դրուած են :

[illegible] Վարժարանիս Ուսումնատարեաց կարգը կը կազմեն :

Հիմնադիր-Տնօրէն
Ռ. Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԱԶԴ

Կը ծանուցուի Արգոյ Հասարակութեան թէ յառաջիկայ յուլիս 2ին Տամատեան Ջուլհարանը պիտի փոխադրուի Պազար—Ալի Ճատտէսի թիւ 5 :

CAISSE GENERALE D'EPARGNE ET DE CREDIT

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍՆՏՈՒԿ
ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ եւ ՎԱՐԿԻ

կեդրոնատեղի 116, հրապարակ Լաֆայէթ, Բարիզ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 1,000,000 ՖՐԱՆԳ

Բարիզի Ընդհանուր Խնայողական Սնտուկին գործառնութիւնքն են, Գաղղիոյ կառավարութեան անմիջական «երաշխաւորութեան» ներքեւ գտնուող, և մեծամեծ պարգեւներով վիճակահանութեանց մասնակցող փոխառական արժէթղթոց վաճառումը։

Ընկերութիւնը կազմուած լինելով 24 Յուլիս 1867 թուագրեալ օրինագրին տրամադրութեանց համաձայն, իւր գործողութիւնք Ֆրանսայի կառավարութեան քննութեան «գօնթրօլ» ենթարկուած են։ Այս մեծ և անխախտելի ապահովութիւն մ'է զոր ընկերութիւնն կ'ընծայէ իւր յաճախորդաց։

Ընկերութիւնը կը դիւրացնէ հասարակութեան «ամսական վճարմանց միջոցաւ, դիզել մի փոքր հարստութիւն և ունենալ միանգամայն մեծ պարգեւ մը շահելու յոյսն։

Առաջին ամսավճարն տալուն պէս, բաժանորդն կ'ընդունի իւր գնած արժէթղթին թիւն, և կը վայելէ նորա իրաւունքներն, որպէս թէ բաժնէթղթին գինն ամբողջովին վճարած լինէր. Հետեւաբար արժէթղթին շահելիք պարգեւներն և տոկոսի կտրօններն իրեն կը վերաբերին։

Ամսական վճարմունք են, ըստ արժէթղթին 5, 10 և 20 ֆրանգ։

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Ընդհանուր Ներկայացուցիչն Ընկերութեան վասն Թուրքիոյ, Ապտուլլահ Նասի էֆէնտի, 6 Պահճէ-գաբու, Կ. Պոլիս։

Ներկայացուցիչ ի Պրուսա, Յովհաննէս էֆէնտի Յ. Պոտուրեան

Ներկայացուցիչ ի Զմիւռնիա Աւետա եղբարք

ԺԷՐՈՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐԸ

ՆՈՐՎԷԿԻՈՅ ՄԱՔՈՒՐ ԽԵՅԾՂԱՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

ՇՆՉՈՒԵԼՈՎ ԵՒ ՈՒՏՈՒԵԼՈՎ ԿԸ ՆԵՐԳՈՐԾԵՆ

ԸՆԴԴԷՄ

ՀԱՐԲՈՒԽԻ, ՊՐՈՆՇԻԹԻ, ԴՈՒՄԻ, ՇՆՉԱՐԳԵԼՈՒԹԵԱՆ, ՁԱՅՆԻ ԿԵՐԿԵՐՄԱՆ, ԽՈՒՉԱԿԱՏԱՊԻ

Մեծապէս նախընտրելի են Քաբսիւլներէն եւ շաքարահատներէն, որք կը բռնաւորէն ստամոքսն առանց ազդելու շնչառութեան խողովակաց վրայ։

ԺԷՐՈՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐՆ ԷՆ

ԽԱՅԾՂԱՆԻ ՄԻԱԿ ԲԱՍԹԻՅԼՆԵՐՆ

Վարձատրեալ Փարիզու 1878 Տիեզերական Արուեստահանդէսի կողմէ։ Նախարարական որոշմամբ եւ ըստ խորհրդոյ Առողջապահական Ժողովոյ, փորձերու ենթարկուած են եւ Ռուսիոյ մէջ թոյլատրեալ կայսերական կառավարութեան կողմէ, ըստ հաւանութեան կայսերական բժշկական խորհրդոյ։

Իւրաքանչիւր տուփ կը պարունակէ 70 բասթիյլ

Ինչպէս եւ Ծանօթութիւն գործածութեան եղանակի մասին

Ա. ԺԷՐՈՏԷԼ

Դեղագործ ի Սէնդ-Մէնիուլ (Մարն)

(Պահանջել Գործարանի կնիքն)

Այս Բասթիյլները ծծելու միջոցին, շնչուած օդը կ'առնու խայծղանին շոգիներն զորս ուղղակի կը տանի հիւանդութեան տեղը։ Ներգործման այս մասնաւոր եղանակին եւ միանգամայն իրենց բաղադրութեան պատճառաւ է որ այդ Բասթիյլներն այնքան ազդու են այն ամեն հիւանդութեանց մէջ, որոց համար խորհուրդ կը տրուի խայծղան գործածել։

Յոյժ օգտակար են ծխողներու, այն անձանց որք կը յոգնեցնեն իրենց ձայնը եւ անոնց որք իրենց աշխատութեանց մէջ գրգռիչ շոգիներ կամ փոշիներ շնչելու ենթարկեալ են։—Ֆրանսայի եւ օտար երկրաց մէջ, այս Բասթիյլներու անհուն յաջողութիւնը կը հաստատէ իրենց անժխտելի գերազանցութիւնը։

Գլխաւոր կեդրոնատեղին է Դեղագործական Մթերանոցն, Ղալաթիոյ մեծ փողոց, թիւ 35։ Կը ծախուի ամեն գլխաւոր դեղավաճառաց քով։

ԼՈՖԹԸՆ եւ ՁԻՄՆԷԼ
ՄԹԵՐԱՆՈՑ
ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԳՈՐԾԵԱՑ

ՔԻՒՐՔՃԻ ԳԱՊՈՒՍԸ, ՂԱԼԱԹԻԱ

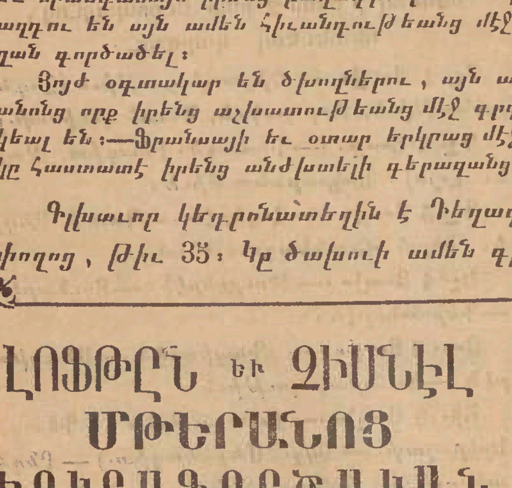

«ՕՐԻԱՆ» Մականուանեալ հնձող մեքենայն երկու ձիով կը քաշուի և կը հնձէ 300 օխա։

ԳԻՆ՝ 35 ՕՍՄ. ՈՍԿԻ Է

Մեքենային կատարելագործութիւնը երաշխաւորեալ է։ Գնողըն երբ գոհ չլինի, կրնայ ետ առնուլ իւր ստակն։

502

ՀԱՆՔԱՅՋՐԱՅԻՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

VICHY
ՎԻՇԻ

Վարչութիւն, Փարիզ 8, Պուլվառ Մօնմարթր.

PASTILLES DIGESTIVES. — Այս շաքարները Վիշիի մէջ պատրաստուած են Ջերմուկներէն ելած աղով, ախորժահամ են և ապահով դարման մ'են դիւրամարսութեան դէմ։

SELS de VICHY pour BAINS. — Այն անձանց համար որք չեն կրնար Վիշի երթալ։

Կեղծէն զգուշանալու համար, սոյն դեղերու և շիշերուն վրայ պահանջել ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ դրոշմը։ Կը գտնուի Պոլսոյ բոլոր դեղագործաց քով։

Les vrais Fumeurs de Cigarettes doivent faire usage du **JOB** ou ne pas fumer! Jean BARDOU SIGNÉ: J. Bardou et ne fabrique que cette Marque.

Exploitation Générale: J. Z. PAULHAC, Toulouse

DRAGEES MEYNET D'EXTRAIT NATUREL DE FOIE DE MORUE

Որքան անձինք կը հրաժարին՝ թէ՛ իրենց և թէ՛ իրենց զաւակաց համար՝ Մօրիւ ձկան իւղի օգտակար գործածութենէն, իւր ազդած զզուանաց պատճառաւ։ Փարիզի դեղագործ Մէյնէէ Մօրիւ-ձկան իւղի բնական մասն նոյն ծագումն, նոյն բնական կազմութիւնն ունի, ինչ որ ունի իւղն (թխագոյն ձկնաբր իւղ)։ Կը պարունակէ անոր բոլոր կազդուրիչ յատկութիւններն և առաւելութեամբ կրնայ գործածուիլ անոր տեղ ամեն պարագայի մէջ, առանց ունենալու անոր անհատեհութեանց և ո՛չ մին։ Արդարեւ բնաւ յառաջ չբերեր ստամոքսի յոգնութիւն, և ամենափափուկ տղան, ամենաքնքուշ աղջիկն դիւրութեամբ կը գործածեն զայն Մէյնէէ շաքարահատի կամ Մէյնէէ հաբիկներու (փոքր շաքարահատք մանկանց համար) ձեւին տակ։

Այդ Շաքարահատք ամենազդու դարման են ընդդէմ արեան պակասութեան, վտտութեան, դեղնութեան, կուրծքի հիւանդութեանց, արեան տկարացման, ապաքինմանց, ուժահատութեան, ախորժակի պակասութեան, ծերոց տկարութեան, և կը պարգեւեն մանկութիւնն և պատանեկութիւնը։

Մէյնէէի շաքարահատք ամենաթանկագին ծառայութիւններ կը մատուցանեն այս երկրին մէջ, ուր վերոյգրեալ հիւանդութիւնք կը տիրեն։ Իրենց գործածութիւնը կը յանձնարարուի մանաւանդ այս միջոցիս, ուր բազմատեսակ իւղեր կը վաճառուին որք Մօրիւ ձկան ճշմարիտ իւղ չլինելէ զատ ամեն ինչ են։

Մասնագիտաց իւղոց խոլ կեղծեր և նմանութիւններ կը պատրաստուին Կ. Պոլսոյ մէջ իսկ։

Թուրքիոյ համար ընդհանուր մեծավաճառ և ներկայացուցիչ

Ժ. ԱԼԻԲՐԱՆՏԻ

Դեղարան Տէլլա-Սուտա, Բերայի մեծ փողոց, թիւ 169

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՍԱՅԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ եւ ԸՆԿ.

Մարսիլիայի և Բոթիի միջեւ կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Աննաբոյէ որ յուլիս 1 ին Մարսիլիայէն և յուլիս 7ին Պոլսէն պիտի մեկնի։

Ճենովայի ճամբով Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Մէնկրէլի որ պիտի մեկնի յուլիս 13ին երկուշաբթի օր երեկոյեան ժամ 5ին։

Ուղեւորներու և ապրանքներու ընդունելութիւն

Նաւուղչէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈԹԷ ԲՐԳՈՒԼ
516 Մէյհանէ փողոց, թիւ 141

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվրբուլի և Արեւելից միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրեան	2500	Ֆալօնեան	3700
Ալզասեան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անատոլեան	2500	Ֆլավիան	3700
Աթէնեան	2500	Իպէրիան	5500
Արաբիան	3700	Իլլիրիան	5500
Պավարիան	6000	Իստրիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լէսպիան	2200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2500
Ցայրէնեան	2000	Լիսպոն	800
Տուրօյ	700	Օբօրթօ	700
Էճիբշըն	3700	Բէրսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալէնսիան	6800
Ֆալէրնիան	3700	Վէնէշեան	6800

Ալճէրեան շոգենաւը, նաւապետ Լաուրսոն, այսօր Օտեսայէ աստ հասաւ, և ուղղակի Լիվրբուլի համար վաճառք ընդունելու պատրաստ է։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւլքէ խան, Ղալաթիա.
Նաւատէարք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման և ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ռիտոլ և ընկ.
512

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամեն տասն օր՝ անգամ մը կը բանին Լիվրբուլի և Միջերկրականի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ագլայա	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալէփփօ	3,000	Նամթ	2,500
Պոդնիա	4,600	Բավոնիա	5,000
Պալպեք	2,500	Պալմիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սիթիա	4,600
Քադալոնիա	4,700	Սարակոսա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Դեմերարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քետար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Քետար շոգենաւը, նաւապետ Ռայթ, ամսոյս 27ին Լիվրբուլ պիտի ուղեւորի Տէտէաղաճի ճամբով։

Թրինիտատ շոգենաւը, նաւապետ Ճոնէս, Լիվրբուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Ստորագրեալն տրամոնութիւն ունի ուղեւորներ և վաճառք ընդունիլ Նիւ-Եորքի, Պոսթընի, կամ Ամերիկայի և Գանատայի ուրիշ և ոեւէ նաւահանգստի համար։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ
Գործակատար
Թիւ 1 Քիւչիւք Հայիլ փաշա խան Ղալաթիա
511

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէբանդօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4.300
Արկօ	1,300	Մարսոտին	2,500
Պասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Պորտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գէյլր	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբսօ	2,500	Օդրանդօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օդդօ	2,000
Գադօ	2,000	Բասիֆիկ	1,200
Գօմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիդօ	2,500	Բասդէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Քիդօ	2,800
Էրաքօ	2,600	Րիալթօ	4,400
Տրադօ	2,600	Րինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րօլլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Րօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րօմէօ	3.500
Կալիլէօ	5,500	Սալէրնօ	4,000
Կիդանօ	2,200	Սարֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրօսանօ	2,200	Սօրէնդօ	4,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկէր	1,300
Հումպէրդ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճիլսօ	2,300	Քուանտօ	3,600
Քէլօ	2,000	Եէնտօ	1600
Քօֆինօ	2,200	Զէպրա	3,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	41,0

Տարուէ շոգենաւը, նաւապետ Տուրլտ, ընդհանուր վաճառքով Հուլէն աստ հասած, պարպած և յՕտէսա ուղեւորած է։

Սալէրնօ շոգենաւը, նաւապետ Ռօճըրս, ընդհանուր վաճառքով Հըլլէն մեկնած է ամսոյս 7ին, և ամսոյս 24ին աստ կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՏԵՐԻՔ ՀԻՒՏ ԻՒ ԸՆԿ.
Գործակալք
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլլէթ խան Ղալաթիա
514

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլի և Միջերկրականի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քառնաքու	4200	Օսայրիս	3000
Ֆէրօս	4000	Նեփթիս	3000
Թամանյի	4000	Բէրա	3000
Մեսոդրիս	3250	Ադլանդեք	1700
Թիպս	3250	Լոդխօ	800
Մոկտալա	3250	Օլինտա	800
Մարիոտիս	3250	Սեհիլ	700

Օսայրիս շոգենաւը, նաւապետ Բոլ, ամսոյս 27ին Բոթիէն աստ պիտի վերադառնայ և անմիջապէս պիտի ուղեւորի ի Լիվրբուլ։

Մոկտալա շոգենաւը, նաւապետ Թոմաս, ամսոյս 29ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՌԻԹՈԼ և ԸՆԿ.
Մէյտանճըգ փողոց, Պոլիս
Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
515 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

ՊԱՊԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլի, Միջերկրականի և Օտեսայի միջեւ կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պըքս
Արարատ	2,500	Ռոճըրս
Արքատիա	2,500	Քրուիքշանք
Լագոնիա	2,500	Ռուիքս
Մասէտոնիա	3,500	Մարշ
Բուլկէրիա	2,800	Ֆօթըրկիլ

Բըրմըրըն շոգենաւն ամսոյս 20ին կը մեկնի մայրաքաղաքէս։

Մասէտոնիա շոգենաւն ամսոյս 27ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք
513

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՑ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1885 ՅՈՒՆԻՍ 3 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 5

Վօսփօրէն Իջնող շոգենաւներ

11 15 Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Միրկ. Ր. Հիսար Պէպ. Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
11 15 Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
11 15 Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապալթ.
11 15 Պէյգ. Բաշչա. Ք. Բ. Մահ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյ. Գուզ.
12 — Եէնիմ. Մեզարբուրն. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Սթէն. Պօյաճք. Ր. Հիսար Պէպ. Առնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
12 15 Գավագներ Մեզարպ. Պէօյիւք. Թար. Պէյգ. Բաշչա. Գանլը. Ա. Հիսար Գանտ. Վանի. Չէնկէլք. Պէյլէր. Գուզկ. Գապալթ.
1 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Միրկ. Ր. Հիսար Պէպէք. Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
2 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
2 15 Մեզար. Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշչա. Րիֆաթէ. Գանլըճա Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկ.
3 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Առնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
4 15 Պէյգ. Բաշչա. Րիֆաթ. Գանլըճ. Ա. Հիսար. Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզ. Պէշիք.
4 15 Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճք. Ր. Հիսար Պէպ. Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
5 30 Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճք. Ր. Հիսար Պէպէք Առնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
6 15 Եէնիմ. Մեզարպ, Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշչա. Ենիք. Միրկ. Գանլըճ. Ր. Ա. Հիսար Գանտիլ. Առնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
7 45 Ա. Գավ. Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւքտէրէ Թարապ. Ենիք. Սթէն. Միրկ. Ր. Հիսար Պէպէք Առնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
84 5 Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշչա. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկ.
9 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Սթէն. Պօյաճք. Ր. Հիսար Պէպէք Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
10 — Եէնիմ. Մեզար. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք, Միրկ. Ր. Հիսար Պէպ. Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
10 45 Մեզար. Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգօզ Բաշչա. Ր. Բաշչ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. Իւսկ.
11 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիք. Միրկ. Ր. Հիսար Առնավ. Օրթաք Պէշիք.

Կամուրջէն Ելնող շոգենաւներ

12 30 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ.
1 15 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
1 45 Գապալթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյ. Չէնկէլք. Առնավ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Ենիք. Բաշչա. Պէյգ. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
2 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրու. Առնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
2 45 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Ք. Բ. Մահ. Բաշչա. Պէյգ.
2 45 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
3 45 Պէշիք. Օրթաք. Պէյլ. Առնավ. Գանտիլ. Ր. Հիսար Պօյաճք. Սթէն. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
5 — Գապա. Պէշիք. Օրթ. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզար. Եէնիմ. Ր. և Ա. Գավագ.
6 — Պէշիք. Օրթաք. Առնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյ. Մեզարպ. Եէնիմ.
6 45 Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Առնվ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսր. Գանլճ. Միրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք.
8 15 Պէշիք. Օրթաք. Առնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզ. Եէնիմ.
9 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
10 — Գապալթ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Ր. Բ. Մահ. Բաշչա. Պէյգ. Թարապ. Մեզարպ. Ր. և Ա. Գավագ
10 15 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
11 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկէօն Ենիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
11 — Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Բաշչա. Պէյգ.
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք.
12 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ.

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱՑ—(Սկսեալ 1 Հոկտեմբեր 1883 մինչեւ նոր տնօրինութիւն)

ԳԻԾ Կ. ՊՈԼԻՍ—ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ

Կառախումբ Կ. Պոլսէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 121 Ճեպ. Առաւ. Ժ. Վ.
Կ. Պոլիս ......մեկնում	7 15
Գումգաբու	7 27
Եէտի-գուլէ	7 41
Մագրիգիւղ	8
Այաստեֆանոս	8 14
Քիւչիւք—Չէքմէճէ	8 26
Սպարթա—գուլէ	9 12
Հատըմքէօյ	9 49
Չաթալճա	10 35
Գապաքճը ժամանում	11 7
Գապաքճը մեկնում	11 17
Սինէքլի	12 20
Չէրքէսքէօյ ժամ.	1 4
Չէրքէսքէօյ մեկ.	1 34
Չորլու ժամ.	2 23
Չորլու մեկ.	2 33
Մուրաթլը—Քէօրէքլի	3 27
Սէյտլէր—Չիֆթլիք	4 2
Լիւլէ—Պուրկազ	4 45
Պապա—Էսքի	5 30
Բավլօ—Քէօյ	6 17
Ուզուն—Քէօբրիւ	7 15
Գուլէլի—Պուրկազ ժմ.	7 38
Գուլէլի—Պուրկազ մկ.	7 58
Ուլի	8 24
Ադրիանուպոլիս .....ժմ.	9 14
	Երեկոյ

Կառախումբ	Կռ. խ. թ. 122 Խառն Առաւ. Ժ. Վ.
Ադրիանուպոլիս .....մկ.	8 31
Գառըքէօյ	9 18
Մուսթաֆա բաշա	10 8
Հարմանլը	11 25
Թըրնովա ժամ.	12 2
Թըրնովա մեկ.	12 43
Հասքէօյ—Գարամպը...	1 46
Եէնի—Մահալլէ	3 6
Բաբաղը	3 49
Գոթէնիցա	4 36
Փիլիպէ ժամ.	5 4
Փիլիպէ մեկ.	5 34
Թաթար Բազարճըք ժմ.	5 47
Թաթար Բազարճըք մկ.	6 57
Սարամպէյ	7 31
	Երեկոյ

ԳԻԾ Ա. ՊՈԼԻՍ—ՍԱՐԱՄՊԷՅ

Կառախումբ Սարամպէյէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 121 Խառն Առաւ. Ժ. Վ.
Սարամպէյ մեկ.	6 7
Թաթար Բազարճըք ժմ.	6 41
Թաթար Բազարճըք մկ.	6 51
Փիլիպէ ժամ.	8 4
Փիլիպէ մեկ.	8 29
Գոթէնիցա	9 2
Բաբաղը	9 47
Եէնի Մահալլէ	10 35
Հասքէօյ—Գարամպը...	11 55
Թըրնովա ժամ.	12 43
Թըրնովա մեկ.	1 23
Հարմանլը	2 11
Մուսթաֆա—փաշա ...	3 22
Գառըքէօյ	4 8
Ադրիանուպոլիս ...ժամ.	4 54
	Երեկոյ

Կառախումբ	Կռ. խ. թ. 1 Ճեպ. Առաւ. Ժ. Վ.
Ադրիանուպոլիս ...մեկ.	6
Ուլի	6 52
Գուլէլի—Պուր. (Պիւֆէ)	7 16
Ուզուն—Քէօբրիւ	8 3
Բավլօ—Քէօյ	8 49
Պապա—Էսքի	9 49
Լիւլէ—Պուրկազ	10 29
Սէյտլէր—Չիֆթլիք	11 9
Մուրաթլը—Քէօրէքլի	11 45
Չորլու ժամ.	12 35
Չորլու մեկ.	12 45
Չէրքէսքէօյ ժամ.	1 34
Չէրքէսքէօյ մեկ.	2 4
Սինէքլի	2 58
Գապաքճը ժամ.	3 45
Գապաքճը մեկ.	3 55
Չաթալճա	4 32
Հատըմ—Քէօյ	5 24
Սպարթա—գուլէ	6 1
Քիւչիւք—Չէքմէճէ	6 38
Այաստեֆանոս	6 51
Մագրի—գիւղ	7 5
Եէտի—գուլէ	7 26
Գում—գաբու	7 40
Կ. Պոլիս (Պիւֆէ) ժամ.	7 50
	Երեկոյ

ԳԻԾ ԳՈՒԼԷԼԻ—ՊՈՒՐԿԱԶ—ՏԷՏԷ ԱՂԱՃ

Կառախումբ Տէտէ Աղաճէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 222 Խառն	Կառախումբ Ադրիանուպոլսէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 221 Խառն
222 Թիւ կառախումբն երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը կը բանի։	կէս օրէն վերջը Ժ. Վ.	221 Թիւ կառախումբն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը կը բանի։	Առաւ. Ժ. Վ.
Տէտէ—Աղաճ ....մեկ.	12 14	Գուլէլի—Պուրկազ մեկ.	8 52
Ֆէրրէ	1 54	Տիմէթօքա	9 37
Պիթիքլի	3 20	Սուֆլի	11 2
Սուֆլի	4 23	Պիթիքլի	12 10
Տիմէթօքա	5 42	Ֆէրրէ	1 21
Գուլէլի—Պուրկազ ժմ.	6 17	Տէտէ—Աղաճ ......ժամ.	2 28
	Երեկոյ		Երեկոյ
2 Թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։		2 Թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։	

ԳԻԾ ԹԸՐՆՕՎԱ—ԵԱՄՊՕԼԻ

Կառախումբ (¹) Թըրնովայէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 322 Խառն	Կառախումբ (¹) Եամպօլիէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 321 Խառն
	Երեկոյ Ժ. Վ.		Առաւ. Ժ. Վ.
Թըրնովա ....մեկ.	1 3	Եամպօլի ....մեկ.	7 6
Գարաբունար	1 51	Քէրմանլը	8
Բաշնէ—Մահալլէսի ...	3 2	Եէնի—Զաղրա	9 14
Եէնի—Զաղրա	4 17	Բաշնէ—Մահալլէսի ...	10 29
Քէրմանլը	5 15	Գարաբունար	11 35
Եամպօլի ....ժամ.	6 11	Թըրնովա ....ժամ.	12 13
	Երեկոյ		Երեկոյ
122 և 121 թիւ կառախմբոց հետ կը հաղորդակցի։		121 և 122 թիւ կառախմբոց հետ կը հաղորդակցի։	

(¹) 322 թիւ կառախումբն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը կը բանի։

(¹) 321 թիւ կառախումբն երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը կը բանի։

ԳԻԾ ՎԱՌՆԱ—ՌՈՒՍՃՈՒՔ / ԳԻԾ ՌՈՒՍՃՈՒՔ—ՎԱՌՆԱ

1884 Մայիս 20էն սկսեալ

Կառախումբ Վառնայէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 402 Թղթատար Առաւ. Ժ. Վ.	Առաւ. Ժ. Վ.
Վառնա (Պիւֆէ)...մեկ.		6 30
Կիւպէճէ	6 59	7
Բրովատի	7 49	7 50
Շումնու—Րօտա	8 36	8 39
Շէյթանճըք (Պիւֆէ)...	9 28	9 48
Ըշըգլար	10 32	10 33
Ռազկրատ	10 8	11 9
Վէթօվա	11 57	13 58
Չէրնավոտա	12 28	12 43
Ռուսճուք (Պիւֆէ) ժամ.	1 5	
	Երեկոյ	Երեկոյ

Կառախումբ Ռուսճուքէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 421 Խառն Առաւ. Ժ. Վ.	Առաւ. Ժ. Վ.
Ռուսճուք ....մեկ.		8 52
Չէրնավոտա	9 30	9 33
Վէթօվա	10 9	10 10
Ռազկրատ	11 9	11 10
Ըշըգլար	11 50	11 51
Շէյթանճըք	12 31	12 49
Շումնու—Րօտա	1 35	1 38
Բրովատի	2 26	2 27
Կիւպէճէ	3 19	3 20
Վառնա ....ժամ.	3 48	
	Երեկոյ	

ԳԻԾ ՌՈՒՍՃՈՒՔ—ՎԱՌՆԱ

Կառախումբ Ռուսճուքէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 401 Թղթատար Առաւ. Ժ. Վ.	Առաւ. Ժ. Վ.
Ռուսճուք (Պիւֆէ) մեկ.		7 55
Չէրնավոտա	8 44	8 49
Վէթօվա	9 41	9 43
Ռազկրատ	10 56	11 10
Ըշըգլար	12 3	12 6
Շէյթանճըք (Պիւֆէ)...	12 57	1 27
Շումնու—Րօտա	2 21	2 35
Բրովատի	3 36	4 41
Կիւպէճէ	4 48	3 50
Վառնա ....ժամ.	5 28	Երեկոյ

Ծանօթ.—401 և 402 թիւ թղթատար կառախումբք ամեն շաբթու չորեքշաբթի և կիրակի օրերը միայն տեղի կունենան։

ԳԻԾ ՎԱՌՆԱ—ՌՈՒՍՃՈՒՔ

Կառախումբ Վառնայէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 422 Խառն Առաւ. Ժ. Վ.	Առաւ. Ժ. Վ.
Վառնա ....մեկ.		8 20
Կիւպէճէ	8 58	8 59
Բրովատի	10 6	10 11
Շումնու—Րօտա	11 12	11 26
Շէյթանճըք	12 40	1 10
Ըշըգլար	2 18	2 21
Ռազկրատ	3 7	3 21
Վէթօվա	4 26	4 28
Չէրնավոտա	5 8	5 13
Ռուսճուք ....ժամ.	6	Երեկոյ

421 և 422 թիւ խառն կառախումբք ամեն շաբթու երկուշաբթի, երեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ և շաբաթ օրերը միայն տեղի կունենան։

ԳԻԾ ՍԷԼԱՆԻՔ—ԻՒՍՔԻՒՊ—ՄԻԹՐՈՎԻՑԱ

Կառախումբ Սէլանիկէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 522 Խառն Առաւ. Ժ. Վ.
Սէլանիկ (Պիւֆէ) ...մեկ.	6 40
Թօփսին	7 8
Ամաթովօ	8 35
Քարասուլու	9 9
Կիւմէնճէ (Հալթ)	9 25
Կէօրկէլի	10 27
Միրովճէ	11 25
Սթրումնիցա (Հալթ)....	11 42
	կէս օր
Տէմիրգաբու (Պիւֆէ) ժմ.	12 31
Տէմիրգաբու (Պիւֆէ) մկ.	12 56
Քրիվօլագ	2 4
Վէնէճիանօ—կրատսկօ	3 7
Քէօբրիւլիւ	4 30
Զէլէնիկօ	5 38
	Երեկոյ
Իւսքիւպ (Պիւֆէ) ժամ.	6 34

Կառախումբ	Կռ. խ. թ. 623 Խառն Առաւ. Ժ. Վ.
Իւսքիւպ (Պիւֆէ)...մեկ.	9
Էլէշան	10 4
Քաչանիք	10 58
Վէրիզովից	12 5
Լիբլեան	1 9
Բրիշթինա	2 8
	կէս օրէն վերջը
Միթրովիցա (Պիւֆէ) ժամ.	8 14

Այս կառախումբ Սէլանիկէն եկող 522 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։

Կառախումբ Միթրովիցայէն մեկնող	Կռ. խ. թ. 621 Խառն Առաւ. Ժ. Վ.
Միթրովիցա (Պիւֆէ) մկ.	8 55
Բրիշթինա	10 11
Լիբլեան	11 15
Վէրիզովից	12 16
Քաչանիք	
Էլէշան	
	Երեկոյ
Իւսքիւպ (Պիւֆէ)...ժամ.	2 45

Կառախումբ	Կռ. խ. թ. 52 Խառն Առաւ. Ժ. Վ.
Իւսքիւպ (Պիւֆէ) մեկ.	6 9
Զէլէնիկօ	7 27
Քէօբրիւլիւ	8 48
Վէնէճիանօ—կրատսկօ	10 16
Քրիվօլագ	11 4
	կէս օր
Տէմիրգաբու (Պիւֆէ) ժմ.	12 7
Տէմիրգաբու (Պիւֆէ) մկ.	12 22
Սթրումնիցա	1 29
Միրովճէ	1 41
Կէօրկէլի	2 40
Կիւմէնճէ	3 40
Քարասուլու	3 54
Ամաթովօ	4 28
Թօփսին	5 22
	Երեկոյ
Սէլանիկ (Պիւֆէ)...ժամ.	6

Այս կառախումբ Միթրովիցայէն եկող 621 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։